

İstanbul Hukuk Mecmuası

Başvuru: 31.03.2023
Revizyon Talebi: 29.05.2023
Son Revizyon Tarihi: 17.06.2023
Kabul: 13.06.2023

ARAŞTIRMA MAKALESİ/RESEARCH ARTICLE

Mirastan İvazlı Feragat Edenin ve Mirasçılarının Tereke Alacaklılarına Karşı Sorumluluğu

Doruk Gönen*

Öz

Mirastan feragat sözleşmesi, mirasbırakan ile muhtemel mirasçısı arasında yapılan ve muhtemel mirasçının miras hakkından kısmen ya da tamamen vazgeçmesini konu edinen sözleşmedir. Mirastan feragat sözleşmesi yaparak miras hakkından vazgeçen tarafın bunun karşılığında bir ivaz alması halinde, mirastan ivazlı feragat sözleşmesi kurulur. Bu sözleşme, mirasın açılması anında tereke borçlarının terekeden karşılanamıyor olması halinde alacaklıların zarara uğramasına sebep olabilir. İşte TMK m 530 düzenlemesi, tereke alacaklılarının zararına olan bu durumu ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Hükme göre, mirasın açılması anında tereke borçları terekeden karşılanamıyor ve borçlar mirasçılar tarafından da ödenmiyorsa, feragat eden ve mirasçısı, tereke alacaklılarına karşı, feragat karşılığında mirasbırakanın ölümünden önceki beş yıl içinde almış oldukları değerden, mirasın açılması anındaki zenginleşmeleri tutarında sorumludurlar. Görüldüğü üzere, TMK m 530'un uygulanması için öncelikle mirasın açılması anından tekenin borçları karşılayamıyor olması gerekir. Hükümün uygulanmasının ikinci şartı, terekeden karşılanamayan borçların, mirasçılar tarafından da ödenmiyor olmasıdır. Tereke alacaklıları, alacaklarının yasal veya atanmış mirasçılar ya da üçüncü kişi tarafından ödeniyor olması halinde, feragat edene başvuramaz. Hükümün uygulanmasının üçüncü şartı, mirastan ivazlı feragat edene, miras bırakanın ölümünden önceki beş yıl içinde feragat sözleşmesi gereği bir kazandırmada bulunmuş olmasıdır. Bu şartların gerçekleşmesi halinde, öncelikle feragat eden kişinin, onun hayatta olmaması halinde ise mirasçılarının tereke alacaklılarına karşı sorumluluğu doğar. Ancak tereke alacaklılarına karşı olan bu sorumluluk sınırlıdır. Öncelikle, tereke alacaklıları, alacaklarının terekeden ve diğer mirasçılardan karşılanmayan kısmı için talepte bulunma hakkına sahiptir. Ayrıca, feragat edenin ve mirasçılarının tereke alacaklılarına karşı sorumluluğu, feragat için mirasbırakanın ölümünden önceki beş yıl içinde mirasbırakandan almış oldukları karşılığın malvarlıklarında yarattığı ve mirasın açılması anında halen mevcut zenginleşmeleri ile sınırlıdır. Sorumluluğun kapsamının belirlenmesinde, sebepsiz zenginleşme hükümleri uygulanır.

Anahtar Kelimeler

Mirastan İvazlı Feragat Sözleşmesi, Mirastan Feragatin Hükümü, Tereke Alacaklıları, Tereke Alacaklılarının Korunması, Feragat Edenin Tereke Borçlarından Sorumluluğu

Responsibility of the Onerous Inheritance Waiver and Its Heirs Against the Inheritance Creditors

Abstract

An inheritance waiver agreement is a contract between the deceased and the probable heir and deals with the partial or complete renunciation of the inheritance right of the presumptive heir. If the party waiving their inheritance right receives a benefit in return for making a waiver agreement, this contract may cause creditors to suffer losses if the debts of the estate cannot be met from the estate. Article 530 of the Turkish Civil Code aims to eliminate this detriment to the creditors of such an estate. According to the article, if the debts of an estate cannot be met by the estate at the time the inheritance proceedings begin and the debts are not paid by the heirs, the waiver and heirs become liable to the creditors of the estate to the amount of their enrichment at the time the inheritance proceedings begin regarding the wealth they

* **Sorumlu Yazar:** Doruk Gönen (Doç. Dr.), İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye. E-posta: dgonen@istanbul.edu.tr ORCID: 0000-0002-3656-3556

Atf: Gonen D, "Mirastan İvazlı Feragat Edenin ve Mirasçılarının Tereke Alacaklılarına Karşı Sorumluluğu" (2023) 81(2) İstanbul Hukuk Mecmuası 411. <https://doi.org/10.26650/mecmua.2023.81.2.0004>

had received in the five years prior to the death of the deceased in return for the waiver. As can be seen, in order to implement Article 530 of the Turkish Civil Code, the estate must first of all be unable to meet the debts at the time the inheritance proceedings begin. Secondly, any debt that cannot be met from the estate must also not be paid by the heirs. The third condition for implementing the provision of Article 530 is that a gain must have been made by the person renouncing the inheritance in accordance with the waiver agreement and within five years prior to the death of the deceased.

Keywords

Inheritance Waiver, Renunciation of Inheritance, Inheritance Creditors, Protections for Estate Creditors, Inheritance Waiver Responsibilities

Extended Summary

A renunciation of inheritance agreement is a contract between the deceased and the deceased's presumptive heir that deals with the partial or complete renunciation of the presumptive heir's inheritance rights.

In the event that a party waives their inheritance right by making a waiver agreement while also receiving some advantage in return for the waiver, the onerous inheritance waiver agreement comes into effect. An inheritance renunciation contract has positive aspects such as ensuring the liquidation of the presumptive heir's inheritance rights while the heir is still alive. However, the inability of the estate to meet its debts at the time the inheritance proceedings begin may cause losses to creditors, for when the onerous waiver agreement has not yet been concluded, the agreed-upon benefit will remain in the estate instead of being used to pay the debts of the estate. However, concluding an onerous waiver agreement both eliminates the responsibility of the one waiving their inheritance from the debts of the estate and ensures that this individual still gains benefit from an estate that is unable to cover its debts.

Thus, Article 530 of the Turkish Civil Code aims to eliminate this situation, which exists to the detriment of estate creditors. According to the provision, if the debts of the estate cannot be met by the estate at the time the inheritance proceedings begin and the debts are not paid by the heirs, the individual who has waived the inheritance right and that individual's heirs become responsible to the creditors of the estate for the amount they had received within five years prior to the death of the deceased in exchange for the renunciation, as well as for the amount of wealth they receive at the time the inheritance proceedings begin.

Accordingly, the conditions for applying Article 530 of the Turkish Civil Code and its results can be summarized as follows:

- At the time the inheritance proceedings begin, the estate must be unable to meet its debts. This situation often arises due to the liabilities of the estate being greater than its assets. However, the condition should be accepted as being fulfilled

when debts are not met from the estate for any reason (if the estate is performing weakly), regardless of estate's assets being greater than its liabilities.

- The debts that are unable to be met from the estate must also not be paid by the heirs.
- A gain must have been left to the person who had onerously waived the inheritance in accordance with the waiver agreement and within five years prior to the death of the deceased. This acquisition can have occurred by means of transferring movable, immovable, or receivables; by giving some sum of money; and/or by paying the debts of the one waiving their inheritance rights.
- In the event these conditions are realized and the one who waived their inheritance is no longer alive, their heirs will become liable to the creditors of the estate.
- These persons have limited liability to the creditors of the estate: 1) The creditors of the estate have the right to demand from these persons the part of their receivables that are unable to be met from the estate and from the heirs. 2) The responsibility of the one who waived their inheritance rights as well as of that person's heirs to the creditors of the estate is limited to the wealth that is gained at the time the inheritance proceeding begin, as well as the wealth that person had received from the deceased for renouncing inheritance rights within the five years prior the death of the deceased. Thus, the protections provided to creditors by Article 530 of the Turkish Civil Code are seen to not be absolute. This is because even if some amount was found to have been received within the five years prior to the start of the inheritance proceedings, if a gain in wealth no longer occurred based on what was received from this contract regarding the assets at the time the inheritance proceedings began, then neither the one who signed the onerous waiver nor their heirs will be liable for the debts of the estate.
- Unjust enrichment provisions are applied when determining the context of liability. However, the issue here is not a case of unjust enrichment. Within the context of renouncing a valid contract, any received benefits must be returned as per Article 530 of the Turkish Civil Code. A claim can be made against the one who renounced their inheritance rights and that individual's heirs based on the benefits or revenues they have received and limited to the amount remaining in their hands at the time the inheritance proceedings begin.

Mirastan İvazlı Feragat Edenin ve Mirasçılarının Tereke Alacaklılarına Karşı Sorumluluğu

Giriş

Türk Medeni Kanunu'nun¹ (kısaca, TMK) 528-530 maddeleri arasında düzenlenen mirastan feragat sözleşmesi (pactum de non succedendo, pacte de renonciation), mirasbırakan ile muhtemel mirasçısı arasında yapılan ve muhtemel mirasçının miras hakkından kısmen ya da tamamen vazgeçmesini konu edinen sözleşmedir². Mirasbırakanın sözleşmenin diğer tarafı ya da üçüncü kişi lehine kazandırmada bulunduğu miras sözleşmelerinden farklı olarak, mirastan feragat sözleşmesinde mirasçı olacağı düşünülen bir kişinin muhtemel miras hakkının ortadan kaldırılması amaçlandığı için, mirastan feragat sözleşmesinin doktrinde olumsuz miras sözleşmesi olarak isimlendirildiği de görülmektedir³. Mirastan feragat sözleşmesi, mirasbırakanın sağlığında muhtemel mirasçısıyla yaptığı bir sözleşme olması itibarıyla, mirasçının mirasın açılmasından sonra tek taraflı irade beyanıyla gerçekleştirebildiği mirasın reddinden (TMK m 605 vd) farklıdır.

Mirastan feragat sözleşmesi gerçek anlamda hukuki etkisini, saklı paylı bir mirasçıyla yapılması ve saklı paylı mirasçının saklı pay hakkına da müdahale edecek şekilde miras hakkının azaltılması ya da tamamen ortadan kaldırılması halinde

¹ Türk Medeni Kanunu, Kanun Numarası: 4721, Kabul Tarihi: 22.11.2001, RG 8.12.2001/24607.

² Çeşitli tanımlar için, bkz M. Kemal Oğuzman, *Miras Hukuku* (6. Baskı, Filiz 1995) 132 ve 164-165; Rona Serozan ve Baki İlkay Engin, *Miras Hukuku* (8. Baskı, Seçkin 2022) 387; Baki İlkay Engin, 'Zümrede Halefiyet İlkesi Işığında Mirastan Feragatin Altsoya Etkisi (TMK 528 III Kuralının Anlamı)', iç Saibe Oktay Özdemir, Azra Arkan Serim ve Atilla Altop (edr), *Prof. Dr. Galip Sermet Akman'a Armağan* (Filiz 2020) 347; Necip Kocayusufoğlu, *Miras Hukuku* (3. Baskı, Filiz 1987) 301; O. Gökhan Antalya, *Mirastan Feragat Sözleşmesi* (Alkım 1999) 28-29; Hüseyin Hatemi, *Miras Hukuku* (9. Baskı, XII Levha 2021) 84 ve 109; Zahit İmre ve Hasan Erman, *Miras Hukuku* (15. Basım, Der 2021) 196; Mustafa Dural ve Turgut Öz, *Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku* (18. Baskı, Filiz 2022) 197; Ahmet Kılıçoğlu, *Miras Hukuku* (10. Baskı, Turhan 2019) 159; Cem Baygın, *Türk Miras Hukukunda Alacaklıların Korunması* (Seçkin 2005) 117; Bilge Öztan, *Miras Hukuku* (11. Baskı, Yetkin 2020) 253-254; Aydın Aybay, *Miras Hukuku Dersleri* (Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 2002) 47-48; Sezer Çabri, *Miras Hukuku Şerhi* (TMK m. 495-574) Cilt-1 (2. Baskı, On İki Levha 2022) 501; Ali Naim İnan, Şeref Ertaş ve Hakan Albaş, *Türk Medeni Hukuku Miras Hukuku* (11. Baskı, Seçkin 2022) 289; Hasan İsgüzar, Mehmet Demir ve Süleyman Yılmaz, *Miras Hukuku* (Yetkin 2019) 81; Fikret Eren ve İpek Yücer Aktürk, *Türk Miras Hukuku* (4. Baskı, Yetkin 2021) 190; Sendi Yakuppur, 'Yargı Kararları Işığında Mirastan Feragat Sözleşmesine İlişkin Değerlendirmeler', iç Tuğçe Tuzcuoğlu ve A. Hulki Cihan (edr), *Yargıtay Kararları Işığında Güncel Medeni Hukuk Problemleri Sempozyumu Bildirileri* (XII Levha 2019) 489; Levent Bıçkacı, *Mirastan Feragat Sözleşmesi* (Vedat 1999) 2-3; Mehmet Ayan, *Miras Hukuku* (10. Baskı, Adalet 2020) 167; Ali İhsan Özüoğlu, *Türk Medeni Kanunundan Önce ve Sonra Miras Hukuku Cilt 2* (4. Baskı, Seçkin 2016) 1183; Hasan Özkan, *Türk Medeni Yasası ve Uygulaması 5. Cilt Miras Hukuku* (Legal 2017) 2941; Özlem Sarı Fidan, 'Mirasçılık Sifatını Kaybedenlerin Miras Ortaklığı İle İlişkileri', (2015) 19 (2) Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 155; Neslihan Akça, *İvazlı Miras Sözleşmeleri*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi (Ankara 2020) 20-21; Seher Serap Dinçer, *Mirastan Feragat Sözleşmesi ve Hukuki Sonuçları*, Galatasaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi (İstanbul 2009) 2; Ömer Uğur Gençcan, *Miras Hukuku* (3. Baskı, Yetkin 2016) 414; Erhan Günay, *Miras Hukukunda Mirasçılarının Sorumluluğu ve Alacaklıların Korunması* (Seçkin 2019) 199; Pierre Tuor, *Le code civil suisse* (Éditions polygraphiques, Zürich 1942) 339; Paul Piotet, *Traité de droit privé suisse Tome IV Droit successoral* (Éditions Universitaires Fribourg 1975) 169; Jean Guinand ve Martin Stettler, *Droit civil: Successions (art. 457-640 CC)* (Cinquième édition, Éditions Universitaires Fribourg 2003) 110; Stéphane Abbet, *Commentaire romand, Pichonnaz - Foëx - Piotet (Éditeurs), Code civil II Art. 457 - 977 CC - Art. 1 - 61 Tit. fin. CC* (Helbing Lichtenhahn, Bâle 2016) 289.

³ Kocayusufoğlu (n 2) 301; Oğuzman (n 2) 132; Antalya (n 2) 52; Gökhan Antalya, *Miras Hukuku* (4. Baskı, Seçkin 2019) 187; Bıçkacı (n 2) 2-3; Kılıçoğlu (n 2) 159; İnan, Ertaş ve Albaş (n 2) 289; Aybay (n 2) 48; İmre ve Erman (n 2) 181; Yakuppur (n 2) 489 ve 493; Ayan (n 2) 166-167; Çabri (n 2) 501; Eren ve Yücer Aktürk (n 2) 190; Gençcan (n 2) 414; Günay (n 2) 200; Tuor (n 2) 339; Piotet (n 2) 169; Paul Piotet, *Précis de droit successoral* (Deuxième édition, Stämpfli 1988) 48.

gösterir. Zira saklı pay hakkına sahip olmayan bir yasal mirasçının miras hakkının kısmen veya tamamen ortadan kaldırılması ya da saklı paylı bir mirasçının miras hakkının saklı payına müdahale etmeyecek ölçüde azaltılması için, mirasbırakanın bu kişilerin de katılımıyla bir mirastan feragat sözleşmesi yapmasına gerek yoktur. Çünkü mirasbırakan bu sonucu, tek taraflı olarak düzenlediği bir vasiyetnameyle de kolaylıkla sağlayabilir. Aynı şekilde, vasiyetnameyle atanan bir atanmış mirasçının miras hakkını azaltmak ya da ortadan kaldırmak için de, mirastan feragat sözleşmesi yapmaya gerek yoktur. Çünkü vasiyetçi herhangi bir gerekçe göstermek zorunda olmaksızın tek taraflı olarak bu vasiyetnamesinden dönmek veya vasiyetnamesinin içeriğini değiştirmek hakkına sahiptir. Miras sözleşmesiyle atanan bir atanmış mirasçının miras hakkını azaltmak ya da ortadan kaldırmak için de mirastan feragat sözleşmesi yapmaya ihtiyaç yoktur. Çünkü mirasçı atamaya ilişkin bu miras sözleşmesi, tarafların adi yazılı şekilde yapacakları bir anlaşmayla her zaman ortadan kaldırılabilir (TMK m 546/1)⁴. İşte açıklanan bu sebeplerle, mirastan feragat sözleşmeleri kendisinden beklenen asıl hukuki fonksiyonu, saklı paylı bir yasal mirasçıyla, saklı pay hakkına da müdahale edecek şekilde yapılması halinde gösterir. Bununla birlikte, hukuken gerekli olmayan diğer durumlarda da mirastan feragat sözleşmesi yapılmasına bir engel yoktur⁵.

Feragat sözleşmesinin uygulamada istisnaen karşılaşılan hali, sözleşmenin taraflarının karşılıklı olarak birbirlerinin mirasından feragat etmesine ilişkindir. Bu iki taraflı mirastan feragat sözleşmeleri, sözleşmenin her iki tarafı bakımından da ölüme bağlı tasarruf niteliği taşır. Mirastan feragat sözleşmesinin uygulamada sıklıkla karşılaşılan hali ise, muhtemel mirasçının mirastan feragat etmesi, mirasbırakanın ise muhtemel mirasçısının bu feragatini kabul etmesine ilişkindir. Bu sözleşme mirasbırakan bakımından bir ölüme bağlı tasarruf niteliğinde olduğu halde, muhtemel miras hakkından vazgeçen taraf bakımından sağlararası bir işlem niteliğindedir⁶.

Mirastan feragat sözleşmesi yaparak muhtemel miras hakkından vazgeçen taraf, bunun karşılığında bir ivaz almıyor ya da alıyor olabilir (TMK m 528/1). İlk ihtimalde mirastan ivazsız feragat, ikincisinde ise mirastan ivazlı feragat sözleşmesi kurulur. Mirastan ivazsız feragatte, muhtemel mirasçının herhangi bir karşılık almadığı halde böyle bir sözleşme yapmayı kabul etmesi, çoğu zaman, mirasbırakanla ailevi bağlarının kopmuş olması, ekonomik durumunun iyi olması, ekonomik

⁴ İstisnai bir durum olarak, miras sözleşmesiyle mirasçı atanan kişi sözleşmenin karşı tarafı değil de üçüncü kişi ise, bu kişinin mirasçı sıfatına son verebilmek için mirastan feragat sözleşmesi yapılmasının zorunlu olabileceği yönünde, bkz Dural ve Öz (n 2) 198-199; Eren ve Yücer Aktürk (n 2) 192.

⁵ Engin (n 2) 349; Oğuzman (n 2) 165; Ayan (n 2) 167; Özüğür (n 2) 1183; Gençcan (n 2) 416.

⁶ Hatemi (n 2) 84; Oğuzman (n 2) 165; İmre ve Erman (n 2) 196; Eren ve Yücer Aktürk (n 2) 190-191; Çabri (n 2) 503-504. Ölüme bağlı tasarruf kavramı mutlak olarak düşünülecek olursa, mirastan feragat sözleşmesinin bir ölüme bağlı tasarruf olmaması gerektiği, çünkü bu sözleşmede mirasbırakanın bir ölüme bağlı tasarrufta bulunmaksızın karşı tarafın mirastan feragat ettiğine ilişkin iradesini kabul ettiği; buna rağmen feragat sonucunda tereke üzerindeki tasarruf imkanının genişlemesi, yani yasal mirasçılığı değiştirebilmesi ve buna bağlı olarak da bir (beklenen) miras hakkına son vermesi nedeniyle, mirasbırakan yönünden ölüme bağlı tasarruf hükümlerinin uygulandığı yönünde, bkz Dural ve Öz (n 2) 197.

durumu kötü olan diğer muhtemel mirasçılara destek olma isteği gibi sebeplere dayanır. Bu durumda feragati mukabilinde kendisine bir karşılık verilmediği için, taraflar arasında kurulan sözleşme, mirastan ivazsız feragat sözleşmesidir. Ancak uygulamada daha sık karşılaşılan ihtimal, muhtemel mirasçının kendisine sağlanan bir menfaat karşılığında miras hakkında vazgeçmesidir. Bu durumda ise taraflar arasında, mirastan ivazlı feragat sözleşmesi kurulur. Böylelikle feragat edenin miras payı, mirasbırakan tarafından adeta “satın alınmış” olmaktadır⁷. Muhtemel mirasçı ise, belirsiz bir gelecekte hak etmeyi umduğu beklenen miras hakkından vazgeçmesi mukabilinde, feragat sözleşmesi kurulurken sağlararası bir işlemle kendisine verilen veya verileceği borçlanılan bir karşılığa hızlı bir şekilde kavuşmaktadır. Ortaya çıkan bu sonuç dikkate alındığında, ivazlı feragat sözleşmesiyle mirasbırakanın sağlığında miras hakkının tasfiye edildiği söylenebilir⁸.

Mirastan feragat sözleşmesi, ölüme bağlı tasarruf yönü itibariyle hükümlerini, mirasbırakanın ölümüyle birlikte doğurur. Mirasbırakanın ölümünde, mirastan tam feragat edenin miras hakkını ve mirasçı sıfatını ortadan kaldırır (TMK m 528/2)⁹. Feragatin ivazlı ya da ivazsız olması bu sonucu değiştirmez. Diğer yandan feragatin ivazlı olması ve sözleşmede aksinin kararlaştırılmamış olması halinde, ivazlı feragat sözleşmesi feragat edenin altsoyu için de sonuç doğurur (TMK m 528/3)¹⁰. Bu durumda feragat sözleşmesi, feragat edenin altsoyunun da miras hakkı kazanmasını ve mirasçılık sıfatının doğmasını engeller. Mirastan feragat sözleşmesi mirasçılık sıfatını sona erdirmeye yönelik sonuçlarını mirasbırakanın ölümüyle birlikte doğurmasına rağmen, mirastan ivazlı feragatte feragat eden lehine sonuçlarını sözleşmenin kurulmasıyla birlikte derhal doğurur. Böylelikle mirastan ivazlı feragat eden kişi, feragat sözleşmesi kurulurken sağlararası bir işlemle feragatinin ivazlı olan karşılığa kavuşur veya kendisine borçlanılan bu karşılığın alacaklısı haline gelir.

Mirastan ivazlı feragat sözleşmesinin mirasbırakanın sağlığında feragat eden mirasçının hissesinin tasfiyesini sağlama fonksiyonu dikkate alındığında, feragat eden lehine olan sonuçlarını sözleşmenin kurulmasıyla birlikte doğurması anlaşılabilir bir durumdur. Bunun birlikte, mirastan feragat eden lehine olan bu durum, bazı hallerde tereke alacaklılarının zarara uğramasına sebep olabilir. Özellikle mirasın açılması anında terekenin borçları karşılamıyor olması halinde adil olmayan bir sonuç ortaya çıkar. Şöyle ki, ivazlı feragat sözleşmesi yapılmıyaydı, ivaz olarak terekeden çıkan değer varsayımsal olarak hala tereke mevcudunda olacak ve mirasbırakanın

⁷ Ayan (n 2) 168; Tuor (n 2) 339.

⁸ İmre ve Erman (n 2) 197; Çabri (n 2) 502.

⁹ Tam feragatten farklı olarak kısmi feragat halinde ise, miras hakkının feragat edilmeyen kısmı bakımından mirasçılık sıfatının doğması mümkündür. Bu durumda mirasçılık sıfatı korunduğu için, kısmi feragat eden mirasçının tereke borçlarından kişisel ve mütessesil sorumluluğu devam eder.

¹⁰ Mevaz İsviçre Medeni Kanunu m 495/3'de ise farklı bir düzenlemeye yer verilmiş, mirastan feragat sözleşmesinin ivazlı ya da ivazsız yapılması bakımından bir ayrım gözetilmeksizin, aksi kararlaştırılmadığı takdirde feragat sözleşmesinin feragat edenin alt soyu bakımından da etkili olacağı kabul edilmiştir.

borçlarının ödenmesinde kullanılabilir. Ayrıca bu sözleşme yapılmamış olsaydı, muhtemelen, feragat eden kişi ya da altsoyu mirasçı sıfatını kazanacak ve tereke borçlarından şahsi malvarlığı da dahil sorumlu hale gelecektir. Oysa mirastan ivazlı feragat sözleşmesi yapmakla, hem kendisinin ve altsoyunun mirasçı sıfatını ortadan kaldırarak tereke borçlarından sorumluluğunu engellemekte hem de açıldığı an itibariyle borçları karşılayamadığı anlaşılan mirastan az ya da çok bir menfaat elde etmiş olmaktadır. Bu ihtimali dikkate alan kanun koyucu, tereke alacaklılarına mirastan ivazlı feragat eden kişiden ve mirasçılardan belirli koşullarla alacaklarını talep hakkı tanımıştır. Bu çalışmada, TMK m 530 hükmüyle tereke alacaklılarına tanınan bu hakkın kullanılmasının şartları ve sonuçları, öğretilerdeki görüşler ve Yargıtay kararları da dikkate alınarak incelenmektedir.

I. Genel Olarak

Mirastan ivazlı feragat edenin ve mirasçılarının tereke alacaklılarına karşı sorumluluğunu düzenleyen, *Tereke alacaklılarının hakları* başlıklı TMK m 530'a göre,

“Mirasın açılması anında tereke, borçları karşılayamıyorsa ve borçlar mirasçılar tarafından da ödenmiyorsa, feragat eden ve mirasçıları, alacaklılara karşı feragat için ölümünden önceki beş yıl içinde mirasbırakandan almış oldukları karşılıktan, mirasın açılması anındaki zenginleşmeleri tutarında sorumludurlar.”

Görüldüğü üzere hükümde sırasıyla, tereke alacaklılarının talepte bulunabilme şartları, tereke alacaklılarına karşı sorumlu olan kişiler ve sorumluluklarının kapsamı düzenleme altına alınmıştır. İncelememizde de hükmün kaleme alınışına uygun olarak, öncelikle tereke alacaklılarının talepte bulunabilmesi için gerçekleşmesi gereken şartlar, devamında ise bu talebin yöneltilebileceği kişiler ve bu kişilerin sorumluluğunun kapsamı konuları ele alınmaktadır. Ancak bunun öncesinde, konuyla ilgili bazı noktaların netleştirilmesinde fayda bulunmaktadır.

İlk olarak, TMK m 530'un uygulama alanı bulabilmesi için, mirastan ivazlı feragat sözleşmesinin hüküm doğurması gerekir. Eğer feragat sözleşmesi herhangi bir sebeple hüküm doğurmazsa, bu sözleşmeye bağlı olarak feragat sonucu ortaya çıkmayacağı için, sözleşmeye taraf olan kişinin mirasçılık sıfatı, dolayısıyla tereke borçlarından kişisel malvarlığı da dahil müteselsil sorumluluğu devam eder. Bu ihtimalde, tereke alacaklılarının TMK m 530'a dayalı talepte bulunabilmesinin şartları gerçekleşmeyeceği gibi, alacaklılar zaten kişisel malvarlığı da dahil olmak üzere mirasçıya başvurabilir durumdadır.

Diğer yandan, alacaklıların TMK m 530'a dayalı olarak talepte bulunabilmesi için, mirastan feragatin kısmi değil, tam feragat olması gerekir¹¹. Kısmi feragatte feragati

¹¹ Baygın (n 2) 121; Dinçer (n 2) 58.

yapan mirasçının miras hakkı miras payının feragat etmediği bölümü bakımından devam ettiği ve böylelikle mirasçı sıfatını koruduğu için, tereke borçlarından diğer mirasçılarla birlikte müteselsil ve tüm malvarlığıyla sorumluluğu da devam eder. Bu nedenle, ivazlı olsun ya da olmasın, kısmi feragat halinde TMK m 530'un uygulanma yeri ve ihtiyacı yoktur. TMK m 530'un ancak, feragatin tüm miras payı bakımından yapıldığı tam feragat hallerinde uygulanabileceğini kabul etmek gerekir.

Önemli bir diğer nokta olarak belirtmek gerekir ki, TMK m 530'un uygulama alanı bulabilmesi için, mirastan ivazlı feragat sözleşmesinin tarafları olan mirasbırakan ve/veya muhtemel mirasçısının kötüniyetli olması şartı aranmamalıdır¹². Mirasbırakan ve/veya muhtemel mirasçı ivazlı feragat sözleşmesini tereke alacaklılarını zarara uğratmak amacıyla yapmış olsun ya da olmasın, tereke alacaklıları TMK m 530'a dayalı talep hakkına sahip olabilir. Zira TMK m 530'un ratio legis'i, mirastan feragat sözleşmesi yapma hakkının tereke alacaklılarını zarara uğratmak amacıyla kötüye kullanılmasını önlemek/cezalandırmak değil, bu hakkın kullanılmasının bilerek ya da bilmeyerek alacaklıların zararına bir sonuç doğurmasını engellemektir. Nitekim ivazlı feragat sözleşmesinin mirasbırakanın ekonomik durumunun çok iyi olduğu, hiç borcunun bulunmadığı bir anda yapılması halinde de, eğer mirasın açılması anında tereke borçları karşılamıyorsa, TMK m 530 uygulama alanı bulabilir. Mirasbırakan ve/veya muhtemel mirasçının feragat sözleşmesini tereke alacaklılarını zarara uğratmak amacıyla yapmış olması ise, özellikle iki noktada hukuki etkiye sahip olabilir. Bunlardan ilki, TMK m 530'a göre talepte bulunma şartları gerçekleştiyse, feragat eden ve mirasçılarının tereke alacaklılarına karşı sorumluluğunun kapsamının belirlenmesidir. Bu konu çalışmanın devamında kapsamlı olarak incelenecektir. İkincisi ise, tereke alacaklılarını zarara uğratmak amacıyla yapılan ivazlı feragat sözleşmesinin, İcra ve İflas Kanunu'nun¹³ (kısaca, İİK) 280. maddesine göre tasarrufun iptali davasına (actio pauliana) konu edilebilir hale gelmesi ihtimalidir¹⁴. Bu davanın şartları ve ivazlı feragat sözleşmesinin İcra İflas Kanunu'nda düzenlenen tasarrufun iptali davası yoluyla iptaline bağlanacak sonuçlar ayrı bir çalışmanın konusunu oluşturacak hacimde olduğu için, bu çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

¹² Baygın (n 2) 121; Çabri (n 2) 530; Dinçer (n 2) 59. Mirastan ivazlı feragat sözleşmesinin sırf mirasbırakanın alacaklılarının zararlandırılması, bir mirasçının kayırılması, taksim sırasında çıkması mümkün olan uyumsuzlukların önlenmesi ve daha başka birçok düşüncelerle yapılmış olabileceği, sözleşme hangi amaca yönelik olursa olsun mirasbırakandan alacağı olanların haklarının güvence altına alınması için mülga Medeni Kanun m 477 (TMK m 530) ile tedbir alındığı yönünde, bkz Esat Şener, 'Miras Hukukunda Alacaklıların Korunması', (1977) 3 (1) Yargıtay Dergisi 126; TMK m 530'un uygulanmasının, mirastan feragat sözleşmesinin alacaklılardan mal kaçırmak amacıyla yapılması durumunda gündeme geleceği yönündeki farklı görüş için, bkz Kılıçoğlu (n 2) 165.

¹³ İcra ve İflas Kanunu, Kanun Numarası: 2004, Kabul Tarihi: 9.6.1932, RG 19.6.1932/2128.

¹⁴ Tuor (n 2) 340; Piotet (n 2) 170; İİK m 497'de (TMK m 530) tanınan dava hakkının her durumda İcra ve İflas Kanunu'nda düzenlenen tasarrufun iptali davasının tamamlayıcısı olarak görülemeyeceği, her iki davanın şartlarının gerçekleşmesi halinde davalar arasında bir yarışmanın varlığının kabul edilmesi gerektiği ve alacaklının somut olay koşullarında daha lehe gördüğü davayı açmak yoluna gidebileceği yönünde, bkz Abbet (n 2) 296; İvazlı feragatin sırf alacaklıları zarara sokmak amacıyla yapılmış olabileceği, bu durumda icra ve iflas hukukundaki iptal davalarıyla alacaklıların haklarının korunmasının sağlanabileceği, ancak bu tür iptal davalarının başarıya ulaşması için kazandırmanın bağışlama karakteri taşıması veya zarar verme kastının ispatlanması gerektiği, işte bu nedenle yasa koyucunun tereke alacaklılarını ivazlı feragat edene karşı korumak amacıyla TMK m 530 hükmünü sevk ettiği yönünde, bkz Baygın (n 2) 118.

Son olarak, mirasbırakanın alacaklılarının alacakları yanında, mirasın geçmesinden doğan alacakların da TMK m 530'un kapsamına girdiği gözden kaçırılmamalıdır. Benzer düzenlemeler olan TMK m 618 ve 633'de mirasbırakanın alacaklıları ifadesine yer veren kanun koyucu, TMK m 530'da tereke alacaklıları ifadesini kullanmıştır. Bu nedenle, mirasbırakanın alacaklıları gibi, mirasın geçmesinden doğan borçların alacaklılarının da TMK m 530'a dayalı talepte bulunabileceğini kabul etmek gerekir¹⁵.

II. Tereke Alacaklılarının Talepte Bulunabilmesinin Şartları

A. Terekenin Borçları Karşılıyormuş Olması

Tereke alacaklılarının mirastan ivazlı feragat etmiş kişiden ve onun mirasçılarından talepte bulunabilmesinin ilk şartı, mirasın açılması anında terekenin borçları karşılıyormuş olmasıdır. Bu şart bakımından denilebilir ki, terekenin borçları karşılıyormuş (ve tereke borçlarının mirasçılar tarafından da ödenmiyor) oluşu, feragat sözleşmesi yaparak mirasçılık sıfatını ortadan kaldıran, dolayısıyla miras ortaklığına da dahil olmayan, bu nedenle esasen terekeyle bağı kalmamış bir kişiden, tereke alacaklılarının talepte bulunabilmesini haklı kılan sebeptir.

TMK m 530'da bu şart, "*Mirasın açılması anında tereke, borçları karşılıyormuşsa*" şeklinde ifade edilmektedir. Dolayısıyla mirasbırakanın malvarlığının borçlarını karşılıyormuş karşılımadığının tespiti, mirasın açılması anındaki durum dikkate alınarak belirlenmelidir¹⁶. Bu nedenle, örneğin ivazlı feragat sözleşmesinin kurulma anında mirasbırakanın malvarlığı çok iyi durumda olsa da, eğer mirasın açılması anı itibarıyla tereke borçları karşılıyormuşsa, alacaklıları TMK m 530'a dayanarak talepte bulunulabilir. Bununla birlikte terekenin borçları karşılıyormuş olması hali geçici bir durum değil, süreklilik taşıyor nitelikte olmalı¹⁷, en azından alacaklıların tahammül etmelerinin beklenebileceği süreyi aşmalıdır.

Bu şart bakımından cevaplanması gereken asıl soru, düzenlemede yer alan "*Mirasın açılması anında tereke, borçları karşılıyormuşsa*" ifadesinden ne anlaşılması gerektiğidir. Daha açık anlatımla, bu ifadeyle kastedilen, TMK m 636 anlamında tereke mevcudunun borçları ödemeye yetmiyor (tereke aktiflerinin pasifleri karşılıyormuş) oluşu mudur, yoksa TMK m 636'daki hali de kapsamına alan, ancak bununla sınırlı olmayan daha geniş bir durum mu kastedilmektedir?

Doktrinde baskın görüş, TMK m 530'daki "*Mirasın açılması anında tereke, borçları karşılıyormuşsa*" ifadesini dar olarak anlamakta ve burada, terekenin pasiflerinin

¹⁵ Baygın (n 2) 119.

¹⁶ Eren ve Yücer Aktürk (n 2) 198.

¹⁷ Antalya (n 2) 199.

aktiflerinden fazla olması halinin kastedildiğini kabul etmektedir¹⁸. Diğer yandan bazı yazarlar, TMK m 530'un uygulanabilmesi için terekenin borca batık olmasının şart olmadığını, herhangi bir sebeple borçların terekeden karşılanamamasının feragat edene başvurmak için yeterli olduğunu savunmaktadır¹⁹.

Mülga Medeni Kanun'un TMK m 530'a karşılık gelen 477. maddesine bakıldığında, “*Mirasın açılması anında tereke, borçları karşılayamıyorsa*” şartının, “*Tereke açıldığı zamanda borcu mevcudundan ziyade olupta*” şeklinde ifade edildiği görülmektedir. TMK m 530'un gerekçesinde, mülga Medeni Kanun m 477'nin dilinin arılaştırıldığı ancak herhangi bir hüküm değişikliği olmadığı ifade edilmektedir. Her iki düzenlemenin, özellikle de mülga Medeni Kanun m 477'nin sözü, uygulama alanı bulabilmeleri için, tereke aktiflerinin pasifleri karşılamıyor olması gerektiği şeklinde anlaşılmalı uygundur.

Oysa TMK m 530'un gerekçesinde belirtilen bir diğer husus, hükmün, TMK m 530'a karşılık gelen İsviçre Medeni Kanunu'nun 497. maddesi esas alınarak yazıldığıdır. İsviçre Medeni Kanunu'nun (kısaca, İMK) 497. maddesinin Fransızca metninde ise düzenlemenin uygulanma koşulu, “*si la succession est insolvable*”, yani terekenin ifa güçsüzlüğü içinde olması şeklinde belirtilmektedir. Kavramsal olarak ifa güçsüzlüğü, ekonomik durumun borçları ifa edemeyecek ölçüde bozuk olmasıdır. Ekonomik durumun borçları ifaya yeterli olmadığı aciz vesikası veya iflas kararı ile resmen tespit edilmişse, ifa güçsüzlüğü şüphesiz gerçekleşmiştir. Ancak aciz vesikası veya iflas kararı alınmış olmaksızın da ifa güçsüzlüğü hali ortaya çıkabilir. Özellikle, aktifler pasiflerden fazla olmasına rağmen, içinde bulunulan malvarlıksal koşulların borcun ifasına imkan vermediği hallerde de, örneğin terekenin nakit sıkıntısı içinde olması nedeniyle para borcunun ödenemiyor olması durumunda, ifa

¹⁸ Aktiflerin yetersizliği (malvarlığının borçları karşılamaya yetmemesi) olgusu ile borç ödemedi aciz (borçlunun ödeme vasıtalarından devamlı olarak yoksun olması nedeni ile muaccel para borçlarını ifa edebilecek durumda bulunmaması) halinin birbirinden farklı olduğu, TMK m 530'da ifade edilmek istenenin, mirasbırakanın TBK m 98 anlamında borç ödemedi aciz hali değil, mirasbırakanın borçlarının tereke aktifinden fazla olması, yani aktiflerin yetersizliği (Überschuldung) hali olduğu; örneğin, ölümünden kısa süre önce mirasbırakan hakkında yapılan icra takibi haczedilebilir nitelikte malı bulunmadığı için sonuçsuz kalmış (borç ödemedi aciz hali gerçekleşmiş) olsa da, mirasbırakanın ölümüyle birlikte haczedilemez nitelikteki bazı mallarının terekeye dahil olarak haczedilebilir hale gelebileceği, böylelikle tereke aktifinin borçları karşılama durumunda olabileceği yönünde, bkz Baygın (n 2) 120; Mirasbırakanın borçlarının karşılığı olduğu halde nakit sıkıntısı içinde olmasının yeterli olmadığı, borçların tereke değerinden fazla olduğunun mirasbırakan hakkında alınmış bir iflas kararı veya aciz vesikası ile tespit edilmiş olması gerektiği, oysa İsviçre Medeni Kanunu m 497'de mutlaka pasifin aktiften fazla olmasının değil, mirasbırakanın mirasın açılması anında ödeme güçlüğü içinde olmasının yeterli sayıldığı yönünde, bkz Bıçakcı (n 2) 65; Burada arananın, terekenin borca batık olması, tereke pasiflerinin aktiflerinden fazla olması hali olduğu yönünde, bkz Kılıçoğlu (n 2) 166; TMK m 530'daki borçları karşılayamıyorsa ifadesinin, tereke borçlarını ödemekten aciz ise şeklinde anlaşılması gerektiği yönünde, bkz Gençcan (n 2) 420 dn 582; Terekenin borçları karşılamak için yeterli aktife sahip olmaması gerektiği, alacaklıların alacağını herhangi bir sebeple terekeden veya mirasçılardan alamaması halinde doğrudan feragat edene başvurabileceğini kabul etmenin, feragatin mirasçılık sıfatını sona erdirmeye niteliğiyle bağdaşmayacağı, alacaklıların öncelikle terekeye ve mirasçılara başvurarak takip hukukunun gereklerini yerine getirmekle yükümlü oldukları yönünde, bkz. Çabri (n 2) 531; Tereke aktifinin tereke pasifinden daha az miktarda olmasının, borçları karşılayamama bakımından yeterli olduğu, bununla birlikte terekenin borca batık olduğunun resmen tespit edilmiş olmasının gerekmediği yönünde, bkz Eren ve Yücer Aktürk (n 2) 198.

¹⁹ Dural ve Öz (n 2) 203; Akça (n 2) 98. Mehaz İsviçre Medeni Kanunu m 497'nin Almanca metninde, terekenin borçları ödeme kabiliyetinin bulunmamasının (Zahlungsunfähigkeit) yeterli kabul edildiği, bununla kastedilenin TBK m 98 anlamında ödemekten acizlik hali olduğu, sonuç olarak iflas ya da haczin sonuçsuz kalması şartı aranmaksızın TMK m 530'un uygulama alanı bulabileceği yönünde, bkz Antalya (n 2) 198-199.

güçsüzlüğü gerçekleşmiş demektir. Dolayısıyla, İMK m 497’de hükmün uygulama alanı bulabilmesi için, -pasiflerin aktiflerden fazla olması şartı aranmaksızın- mirasın açılması anında terekenin Türk Borçlar Kanunu’nun²⁰ (kısaca, TBK) 98. maddesi anlamında ifa güçsüzlüğü içinde olması yeterli kabul edilmiştir²¹.

Kanımcıa TMK m 530’un mehz kanuna uygun olarak anlaşılması ve sadece terekenin borca batık olması sebebiyle değil, hangi sebeple olursa olsun borçların terekeden karşılanamıyor olduğu hallerde alacaklıların TMK m 530’a dayalı talep haklarının doğduğunu kabul etmek daha adil olur. Zira TMK m 530’un amacı, alacaklarını terekeden elde etme imkanı bulamayan alacaklıların korunmasıdır. Alacaklıların bu korumaya duyduğu ihtiyaç, alacağını terekeden karşılayamamasının terekenin borca batık olmasından veya terekenin ifa güçsüzlüğü içinde olmasından kaynaklanmasına bağlı olarak değişmemektedir. Bu nedenle TMK m 530’un mehz kanuna uygun olarak yorumlanması ve hangi sebeple olursa olsun alacaklıların terekeden elde etme imkanı bulamayan tereke alacaklılarının, ivazlı feragat edenden ve mirasçılarında talepte bulunabileceğini kabul etmek uygun olur. TMK m 530’un sözü de bu yorumun yapılmasına elverişlidir. Eğer hükmün uygulanması için aranan şart mutlaka tereke pasiflerinin aktiflerinden fazla olması olsaydı, bu durumun, örneğin TMK m 636’da olduğu gibi, daha net ifadelerle belirtilmesi beklenirdi. Oysa düzenlemede daha genel bir ifadeyle, terekenin borçları karşılamıyor oluşundan bahsedilmiştir. Sonuç olarak tüm bu sebeplerle, tereke pasiflerinin aktiflerinden fazla olması şartını aramaksızın, hangi sebeple olursa olsun borçların terekeden karşılanamaması halinde tereke alacaklılarının TMK m 530’a göre talepte bulunabileceğini kabul etmek gerekir.

B. Tereke Borçlarının Mirasçılar Tarafından Ödenmiyor Olması

Tereke alacaklılarının mirastan ivazlı feragat etmiş kişiden ve onun mirasçılarında talepte bulunabilmesinin diğer şartı, tereke borçlarının mirasçılar tarafından da ödenmiyor olmasıdır. Zira aksi durumda, yani mirasbırakanın borçlarının tereke mevcuduyla karşılanamayan kısmının mirasçılar tarafından ödeniyor olması halinde, tereke alacaklılarının, mirastan feragat ederek mirasçılık sıfatını sona erdirmiş kişiden talepte bulunabilmesinin makul gerekçesi de ortadan kalkmış olur.

Görüldüğü üzere, mirastan ivazlı feragat edenin ve mirasçılarının tereke borçlarından sorumluluğu ikincil niteliktedir²². Bu sorumluluğun doğması için,

²⁰ Türk Borçlar Kanunu, Kanun Numarası: 6098, Kabul Tarihi: 11/1/2011, RG 4/2/2011/ 27836.

²¹ Bununla birlikte, İMK m 497 düzenlemesinde açıkça “*si la succession est insolvable au moment où elle s’ouvre*” deniyor olsa da, İsviçre hukukunda hükmün uygulama alanı bulabilmesi için tereke aktiflerinin pasiflerini karşılamaması şartının aranması gerektiğini, *insolvabilité* (ifa güçsüzlüğü) halinin yeterli kabul edilemeyeceğini, bu durumda alacaklıların esasen terekenin resmi tasfiyesini isteyebileceklerini kabul eden bir görüş de bulunmaktadır, bkz Abbet (n 2) 296.

²² Kocayusufpaşaoğlu (n 2) 305; Dural ve Öz (n 2) 203; İmre ve Erman (n 2) 203; Antalya (n 3) 99; Baygın (n 2) 123; Çabri (n 2) 532; Günay (n 2) 199; Akça (n 2) 102; Sarı Fidan (n 2) 157; Dinçer (n 2) 60; Piotet (n 3) 49.

mirasbırakanın borçlarının terekeden karşılanamayan kısmının mirasçılar tarafından da ödenmiyor olması gerekir. Kanunda bu konuda bir ayrıma da gidilmediğine göre, mirasçılar ifadesinin, yasal mirasçılar yanında atanmış mirasçılar da kapsadığını kabul etmek uygun olur. Hatta düzenlemede bakiye borçların mirasçılar tarafından ödenmiyor olmasından bahsedilmekle birlikte, mirasçılar dışındaki herhangi bir kişinin herhangi bir sebeple bu borçları ödüyor olması halinde de, alacaklılar, feragat edene ve mirasçılarına başvuramamalıdır.

Burada açıklığı kavuşturulması gereken önemli nokta, “*borçlar mirasçılar tarafından da ödenmiyorsa*” ifadesinden ne anlaşılması gerektiğidir. Bu şartın gerçekleşmesi için mirasçıların bakiye borcu ödemiyor olması mı, ödeyemiyor olması mı aranacaktır? Diğer bir ifadeyle, bakiye borçların ödenmesi konusunda mirasçılardan herhangi bir şekilde talepte bulunularak olumsuz cevap alınması yeterli midir yoksa mirasçılara karşı bir takibin başlatılması ve bu takibin semeresiz kalması şart mıdır?

Doktrinde bazı yazarlar, ancak mirasçılar aleyhine takibin başlatılmış ve bu takibin semeresiz kalmış olması halinde, TMK m 530’un uygulanma şartının gerçekleşeceğini kabul etmektedir²³. Tereke alacaklılarının alacaklarının terekeden karşılanmayan kısmı bakımından mirasçılar aleyhine bir takip başlatmış ve bu takibin semeresiz kalmış olması halinde, tereke borçlarının mirasçılar tarafından da ödenmiyor olması şartının gerçekleşeceğine şüphe yoktur. Hatta tereke alacaklıları dışındaki alacaklılar, yani mirasçıların kendi alacaklıları tarafından başkaca borçları nedeniyle başlatılan takip sonucunda mirasçıların ödemedi aczinin resmen tespit edilmiş olması halinde de, TMK m 530’un uygulanma koşullarının oluştuğunu kabul etmek gerekir. Bunun yanında, mirasçıların mirası reddetmesi veya resmi tasfiye talebinde bulunması halinde de aynı sonuca ulaşılmalıdır²⁴.

Diğer yandan, doktrinde savunulan ve kanımca daha makul olan fikre göre, mirasçıların sadece borçları ödeyemiyor olması halinde değil, kendilerinden talepte bulunulmasına rağmen ödemiyor olmaları halinde de TMK m 530’un

²³ Mirasçılarının ret veya acizleri sebebiyle tereke borçlarını ödememeleri halinde bu şartın gerçekleşeceği yönünde, bkz İnan, Ertiş ve Albaş (n 2) 293; Mirasbırakanın mirasçılarını yönünden takip hukuku da dahil bilinen bütün sorumluluk yollarının tüketilmesi gerektiği, mirasçılarının sırf borçları ödemekten kaçınmalarının feragat edene başvurmak için yeterli sebep olmayacağı yönünde, bkz Baygın (n 2) 123; Alacaklıların diğer mirasçılardan borçlarını tahsil etme olanağının bulunmaması gerektiği, bu nedenle alacaklıların mirasçılardan talepte bulunarak, başlattığı takibin semeresiz kalması ve borç ödemedi aciz halinin gerçekleşmesi gerektiği yönünde, bkz Kılıçoğlu (n 2) 166; Feragat eden mirasçının mirasbırakanın borçlarından sorumluluğunun tali olduğu, bunun için mirasçılar yönünden takip hukuku da dahil olmak üzere bilinen tüm sorumluluk yollarının tüketilmiş olması gerektiği, nasıl ki adi kefil aciz sebebiyle asıl borçlu tarafından ödeme imkanı olmadığında taahhüt ettiği miktar kadar sorumluydu, feragat edenin de beş yıl içinde aldığı edimle sorumlu olduğu yönünde, bkz Antalya (n 2) 200; Alacaklıların feragat edene başvurabilmesi için öncelikle, takip hukuku da dahil olmak üzere, mirasbırakanın mirasçılarını yönünden bilinen tüm sorumluluk yollarını tüketmesi gerektiği, mirasçılarının borçları ödememesinin, tek başına feragat edene başvurmak için yeterli olmadığı; bununla birlikte tereke alacaklılarının mirasçılara başvurmadan feragat edene başvurması halinde hakim binu resen dikkate alamayacağı, mirasçılara karşı takip hukukuna ilişkin tüm yolların tüketilmediğinin feragat eden tarafından defi olarak ileri sürülmesi gerektiği yönünde, bkz Çabri (n 2) 532.

²⁴ Ayan (n 2) 172; Şener (n 12) 126; Antalya (n 2) 199; Bıçakçı (n 2) 66; Baygın (n 2) 123; Çabri (n 2) 532; Akça (n 2) 98; Dinçer (n 2) 61; Abbet (n 2) 297.

uygulanabileceğini kabul edilmelidir²⁵. Öncelikle hükmün kaleme alınışı, bu sonuca ulaşılmasını gerektirmektedir. Zira düzenlemede sadece “*borçlar mirasçılar tarafından da ödenmiyorsa*” denilmiş, bunun ötesinde mirasçılara karşı takip başlatılması gibi hukuki yollara da başvurulmasının aranmasını gerektirecek bir ifadeye yer verilmemiştir. Ayrıca adil olan da budur. Mirasbırakan hayatını kaybetmiş ve ardında, borçlarını karşılamayan bir tereke bırakmıştır. Tereke borçlarının terekeden karşılanamayan kısmı için önce mirasçıların şahsi malvarlığına mı, esasen borca batık durumdaki bir terekenin mirasçısı olmamak karşılığında alınan ivaza mı başvurulmalıdır? İvazlı feragat sözleşmesi yaparak hem mirasbırakanın malvarlığından bir değer elde eden hem de mirasçılık sıfatını ortadan kaldırarak tereke borçlarından şahsi malvarlığıyla sorumluluğunun doğmasını engelleyen bir kişiye aldığı ivazın iadesi talebiyle başvurulabilmesi için, öncelikle mirasçılarının malvarlığının tüketilmiş olması şartını aramak makul değildir. Nitekim uygulamada Yargıtay da düzenlemeyi bu şekilde anlıyor gözükmektedir²⁶.

Diğer yandan, tereke alacaklılarının feragat edene ve mirasçılara başvurabilmesi için, alacaklılarının terekeden karşılanamayan kısmı bakımından mirasbırakanın tüm mirasçılara başvurmuş, buna rağmen alacaklılarını elde edememiş olmaları gerekir. Terekenin, mirasın en yakın yasal mirasçılarının tamamı tarafından reddedilmesi (TMK m 612) veya tereke mevcudunun borçlarını ödemeye yetmemesi (TMK m 636) nedeniyle iflas hükümlerine göre tasfiye ediliyor olması halinde ise, alacaklıların öncelikle iflas masasına başvurmaları beklenir.

Devletin mirasçılığının söz konusu olması halinde ise, tereke borçlarının terekeden karşılanamayan kısmı bakımından ivazlı feragat edene ve mirasçılara başvurulabilmesi için öncelikle mirasçı sıfatıyla devlete başvurulması şartı aranmamalıdır. Çünkü devletin tereke borçlarından sorumluluğu zaten miras yoluyla edindiği değerlerle sınırlıdır (TMK m 631/2). Bu nedenle devletin mirasçılığı halinde, tereke alacaklıları terekeden karşılayamadıkları alacakları için devletten talepte bulunmaksızın, feragat edene ve mirasçılara başvurulabilmelidir.

²⁵ İmre ve Erman (n 2) 203. Mirasbırakanın mirasçılarının mirası reddetmesi halinde, borçları ödememe durumunun gerçekleşeceği yönünde, bkz Öztan (n 3) 255. Bazı yazarlar ise bu konuda açık bir görüş belirtmemekle birlikte, mirasçılara karşı başlatılan takibin semeresiz kalması gerektiği yönünde bir ifadeye de yer vermemektedir: Alacaklıların önce diğer mirasçılara başvurup da alacaklarını elde edememiş olması gerektiği yönünde, bkz Dural ve Öz (n 2) 203; Alacaklıların ancak terekeden ve mirasçılardan alacaklarını elde edemezlerse, ivazlı feragat etmiş olana ve mirasçılara başvurabileceği yönünde, bkz Oğuzman (n 2) 167.

²⁶ Yargıtay 2 HD, 2597/4205, 15.03.2007, Gençcan (n 2) 420: “... Mirastan feragat eden mirasçı, tereke ile ilişkisini tüm olarak kesmiş sayılmaz. Miras açıldığında terekenin borcu alacaklılarından çok olup ta mirasçı olanlar bunu ödemeye yanaşmazsa, mirastan feragat eden kişi önceki beş yıl içinde miras bırakandan feragatin ivazı (karşılığı) olarak aldığı şeyi ve semeresinden elinde kalanları geri vermekle yükümlüdür.”; Yargıtay 2 HD, 2065/3033, 19.03.1997, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: “Miras açıldığında (MK.m.539) terekenin borcu alacaklılarından çok olup da miras alan bunu ödemeye yanaşmazsa, mirastan feragat eden kişi ölümden önceki beş yıl içinde miras bırakandan feragatin ivazı (karşılığı) olarak aldığı şeyi ve semeresinden elinde kalanı geri vermekle yükümlüdür (MK.m.477).”; Aynı yönde diğer kararlar için, bkz Yargıtay 2 HD, 10178/11733, 3.11.1998; Yargıtay 2 HD, 14536/15192, 10.11.2003, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

C. İvazın Mirasbırakanın Ölümünden Önceki Beş Yıl İçinde Verilmiş Olması

Mirastan ivazlı feragat edenden ve mirasçılarında tereke alacaklılarının talepte bulunabilmesi için gerçekleşmesi gereken bir diğer şart, bu kişilere, mirasbırakanın ölümünden önceki beş yıl içinde, ivazlı feragat sözleşmesi gereği verilmesi gereken ivaz kapsamında bir kazandırmada bulunmuş olmasıdır. Bu kazandırma uygulamada çoğu zaman feragat edene taşınmaz devri yapılması şeklinde karşımıza çıksa da, malvarlığına ilişkin her türlü sağlararası kazandırma, örneğin bir taşınırın veya alacak hakkının devri, bir miktar para verilmesi, mirasbırakana olan borcundan ibra edilmesi veya feragat edenin üçüncü kişilere olan borcunun ödenmesi gibi yollarla da gerçekleşebilir²⁷.

Madde metninde açıkça belirtilmiş olmamakla birlikte, kazandırmanın mirasbırakan tarafından yapılmış olması da aranmalıdır. İvazlı feragat sözleşmesi gereği yapılması gereken kazandırmanın üçüncü kişi, örneğin diğer bir mirasçı tarafından yapılması ve bu nedenle, yapılan kazandırmanın mirasbırakanın malvarlığında herhangi bir azalmaya sebep olmaması halinde, tereke alacaklıları ivazlı feragat edenden ve mirasçılarında talepte bulunamamalıdır. Çünkü bu durumda, feragatin ivazlı olmasının terekenin borçları karşılayamıyor oluşuna herhangi bir olumsuz etkisi bulunmamaktadır.

Görüldüğü gibi TMK m 530'un uygulama alanı bulması için kanun koyucu, mirastan feragatin ivazlı olmasını yeterli görmemiş, ivazlı feragat sözleşmesinde kararlaştırılan karşılığın mirasbırakanın ölümünden önceki son beş yıl içinde alınmış olması şartını da aramıştır. Doktrinde bu şartın, mirasbırakanın ölümünden önceki son beş yıl içinde gerçekleşebilecek mal kaçırma olasılığı dikkate alınarak getirildiği, zira kişilerin genellikle mirasın açılmasına yakın tarihlerde muvazaalı, hileli işlemlere giriştikleri şeklinde açıklandığı görülmektedir²⁸. Ancak bu gerekçe, şartın amacını açıklamak bakımından her durumda yeterli kabul edilemez. Zira mirasbırakanın ve/veya ivazlı feragat edenin tereke alacaklılarından mal kaçırma kastı olmasa da, örneğin mirasbırakanın ekonomik durumunun çok iyi olduğu bir anda mirastan feragat sözleşmesi yapılmış olsa da, TMK m 530 uygulama alanı bulabilir. Bu nedenle, böyle bir şartın aranmasının öncelikli sebebinin, feragat eden veya mirasçılar tarafından mirasbırakanın ölümünden önceki beş yıldan daha önce alınmış ivazlar bakımından, mirasbırakanın malvarlığından bu ivazın çıkması ile terekesinin borçları karşılayamaması arasındaki sebep-sonuç ilişkisinin ortadan kalkmış olması şeklinde açıklamak daha uygun olur.

²⁷ Baygın (n 2) 121.

²⁸ Kılıçoğlu (n 2) 166.

Her ne kadar madde metni “ölümünden önceki beş yıl içinde” şeklinde kaleme alınmış olsa da, kanundaki bu ifadeyi, düzenlemenin kalanına da uygun olarak, mirasın açılmasından önceki beş yıl olarak anlamak gerekir. Zira mirasın, ölüm dışında, kişi hakkında gaiplik kararı verilmesi nedeniyle açılması halinde de ölüme bağlı haklar, aynen gaibin ölümü ispatlanmış gibi kullanılacaktır (TMK m 35/1). Bu durumda ivazın verilmiş olması gereken beş yıllık süre hesaplanırken, gaiplik kararının alındığı sebebe göre, gaip hakkında ölüm tehlikesinin gerçekleştiği veya gaipten son haberin alındığı gün dikkate alınmalıdır (TMK m 35/2).

Düzenlemede beş yıllık sürenin belirlenmesinde, feragat edenin karşılığı aldığı tarihin gözetileceği ifade edilmektedir. Bu nedenle, feragat sözleşmesinde kararlaştırılan ivaz fiilen hangi günde verilmişse (feragat edenin eline somut olarak hangi tarihte geçmişse), o günün esas alınması gerekir²⁹. Beş yıllık sürenin belirlenmesinde başka bir tarih, örneğin feragat sözleşmesinin yapıldığı tarih³⁰ veya feragat sözleşmesine göre karşılığın verilmesi gereken tarih dikkate alınmamalıdır. Feragat nedeniyle verilen karşılığın, feragat edene intifa hakkı tanınması örneğinde olduğu gibi süreklilik taşıyor olması halinde veya feragat edene düzenli gelir (irat) sağlanması gibi dönemsel edimler içermesi halinde, feragat edenin mirasın açılmasından önceki beş yıl içinde bir kazanım elde etmiş olması TMK m 530’un uygulanması için yeterli kabul edilmelidir. Ancak bu durumda feragat edenin ve mirasçılarının tereke alacaklılarına karşı sorumluluğunun kapsamı belirlenirken, verilen karşılığın tamamı değil, mirasın açılmasından önceki beş yıl içinde alınan kısmı hesaba katılmalıdır.

Feragat sözleşmesi ivazlı yapılmış olsa bile, yukarıda açıklanan kıstaslara göre yapılan incelemede mirasın açılmasından önceki beş yıl içinde alınan herhangi bir karşılığın olmadığı sonucuna ulaşırsa, tereke alacaklıları TMK m 530’a dayalı talepte bulunamazlar. Dolayısıyla, mirasın açılmasından önceki beş yıldan daha eski tarihte alınmış karşılığa dayalı zenginleşmenin mirasın açılmasından beş yıl önce veya mirasın açılması anında hala mevcut olması halinde de, aynı sonuca ulaşmak gerekir.

III. Tereke Alacaklılarına Karşı Sorumlu Olanlar

A. Mirastan İvazlı Feragat Eden

Mirastan feragat sözleşmesi ile usulüne uygun olarak mirastan feragat eden kişinin mirasın açılmasında mirasçılık sıfatı doğmayacağı için, tereke borçlarından da sorumluluğu söz konusu olmaz. Bununla birlikte TMK m 530’da, ivazlı feragatte bulunan kişinin yukarıda belirtilen şartlarda ve aşağıda açıklanan kapsamla sınırlı olmak üzere tereke borçlarından sorumluluğu kabul edilmiştir.

²⁹ Bıçakcı (n 2) 66; Akça (n 2) 98; Dinçer (n 2) 62.

³⁰ Baygın (n 2) 122; Çabri (n 2) 533; Akça (n 2) 98; Abbet (n 2) 297.

Ancak dikkat etmek gerekir ki, feragatin feragat edenin mirasçılık sıfatını, dolayısıyla tereke borçlarından sorumluluğunu ortadan kaldırması, buna rağmen TMK m 530'un uygulama alanı bularak feragat edenin sorumluluğunun doğabilmesi için, feragatin tam feragat olması, yani miras hakkının tamamından feragat edilmiş olması gerekir. Feragatin kısmi olması halinde ise, mirasın açılmasında miras hakkının feragat edilmeyen kısmı bakımından feragat edenin mirasçılık sıfatı doğmaktadır. Bu durumda kısmi feragat edenin tereke borçlarından tüm kişisel malvarlığı da dahil müteselsil sorumluluğu ortaya çıktığı için, TMK m 530 uygulanmasına yer yoktur.

B. Mirastan İvazlı Feragat Edenin Mirasçıları

TMK m 530 hükmü tereke alacaklılarına, ivazlı feragat edenin mirasçılarından da talepte bulunma hakkı tanımıştır. Ancak şüphesiz bu hakkın doğumu, ivazlı feragat eden kişinin mirasının açılmış ve mirasçılarının belirli hale gelmiş olmasına bağlıdır. Bu nedenle ivazlı feragat edenin mirasçılarının tereke alacaklılarına karşı sorumluluğunun, ivazlı feragatte bulunan kişiye göre ikincil olduğu söylenebilir.

Madde metninde herhangi bir ayrıma gitmeksizin ivazlı feragat edenin mirasçılarından bahsedildiği için, gerek yasal gerek atanmış mirasçılar bakımından sorumluluğun doğmasını mümkün kabul etmek gerekir. Ancak elbette lehine mal vasiyeti yapılan kişiler (musalehler) bakımından böyle bir sorumluluk doğmaz. Bununla birlikte, feragat edenin mirasçıları, mal vasiyeti lehtarlarına karşı olan vasiyet borcunun yerine getirilmesinden önce, TMK m 530'a dayalı olarak kendilerinden ifası talep edilen borçları yerine getirmelidir (TMK m 603/1). Zira TMK m 530 kapsamında doğan borç, esas itibarıyla mirastan feragat edenin borcu olup, tereke kapsamında mirasçılarına intikal etmiştir.

Düzenlemede TMK m 530'a göre sorumluluğun doğması bakımından feragat edenin mirasçısı olma şartı arandığı için, feragat edenin mirasçısı olması beklenen bir kişinin mirası ret³¹, mirasçılıktan çıkarma veya mirastan yoksunluk gibi sebeplerle mirasçı sıfatını kazanmaması halinde, TMK m 530'a dayalı sorumluluğu da doğmaz. Bu noktada ilginç bir ihtimal olarak karşımıza, mirastan ivazlı feragat edenin mirasçısının da feragat edenin mirasından ivazlı olarak feragat etmiş olması çıkabilir. Bu ihtimalde, mirastan ivazlı feragat edenin mirasçılarına TMK m 530'a dayalı olarak yöneltilen talep, ivazlı feragat edenin terekesi borcu niteliğinde olduğu için, terekesinin bu borcu karşılamaya yeterli gelmemesi ve bu borcun diğer mirasçılar tarafından da ödenmemesi durumunda, TMK m 530'un bir kez daha uygulanması yoluyla ivazlı feragat edenin mirasından ivazlı feragat eden kişiden de TMK m 530 kapsamında talepte bulunulabileceği söylenebilir.

³¹ İmre ve Erman (n 2) 203; Baygın (n 2) 124.

Mirastan ivazlı feragat edenin mirasçılarının TMK m 530 kapsamında sorumluluğunun doğması hali ile mirastan feragatin TMK m 528/3 gereği feragat edenin altsoyuna da etkili olması halinin birbirinden farklı hukuki durumlar olduğunu gözden kaçırmamak gerekir. TMK m 530'a dayalı olarak sorumluluğun doğması için belirleyici olan, ivazlı feragat edenin mirasçısı sıfatına sahip olmaktır. Bu nedenle, ivazlı feragat edenin altsoyu feragatin kendileri bakımından da etkili olması nedeniyle mirasbırakanın mirasçısı olamıyor olsalar da, ivazlı feragat edenin mirasçısı olmaları TMK m 530 kapsamında sorumluluklarının doğması için yeterlidir. İvazlı feragatin, feragat sözleşmesinde özel olarak kararlaştırılmış olması nedeniyle, feragat edenin altsoyu dışındaki mirasçılarının miras hakkını ortadan kaldırması halinde de aynı sonuca ulaşmak gerekir.

Karşılaşılabilecek bir diğer ihtimal, ivazlı feragat sözleşmesinde TMK m 528/3'ün aksinin kararlaştırılması ve ivazlı feragat edenin altsoyunun feragat edenin miras payı bakımından mirasbırakanın mirasçısı olması halidir. Bu durumda feragat edenin altsoyu zaten mirasbırakanın mirasçısı sıfatıyla tereke borçlarından kişisel malvarlıkları da dahil müteselsilen sorumlu olacakları için, TMK m 530'un uygulanmasına yer yoktur. Ancak bu kişilerin mirası ret, yoksunluk gibi bir sebeple mirasbırakanın mirasçısı olmamaları halinde, ivazlı feragat edenin mirasçısı olmaları şartıyla TMK m 530'a dayalı olarak kendilerinden talepte bulunulabilir.

Sorumluluk şartlarının gerçekleşmesi halinde, feragat edenin mirasçılarının TMK m 530'a dayalı sorumluluğu müteselsildir. Zira bu sorumluluk, feragat edenin terekesi kapsamında mirasçılara intikal etmiş bir borca ilişkindir.

IV. Tereke Alacaklılarına Karşı Sorumluluğun Kapsamı

Yukarıda açıklandığı üzere, ivazlı feragat edenin ve mirasçılarının tereke borçlarından sorumluluğu ancak, bu borcun terekeden ve mirasçılardan karşılanamaması şartıyla ve karşılanmadığı ölçüde doğar. Tereke alacaklıları, alacaklarının terekeden ve diğer mirasçılardan karşılanmayan kısmı için talepte bulunma hakkına sahiptir³². Zira alacağın terekeden veya mirasçılardan karşılanan kısmı bakımından, alacak hakkı ifa nedeniyle sona ermiş demektir. Diğer yandan, tereke alacaklılarının terekeden ve mirasçılardan elde edemedikleri alacaklarının tamamı için feragat edenden veya mirasçılardan talepte bulunması mümkün olmayabilir.

TMK m 530, ivazlı feragat edenin ve mirasçılarının tereke borçlarından sorumluluğunu, feragat için mirasbırakanın ölümünden önceki beş yıl içinde

³² Terekenin resmi defterinin tutulması ve mirasçılardan mirası tutulan deftere göre kabul etmesi halinde, mirasçılardan tereke borçlarından sorumluluğunun sınırlı olacağı, mirasçılardan bu sınırlı sorumluluğu nedeniyle alacaklarına kavuşamayan alacaklıların feragat edenden ve mirasçılardan talepte bulunabileceği, zira tutulan defterin ancak mirasçılardan sorumluluğunu sınırlayacağı, feragat edenin ve mirasçılarının ise deftere kayıtlı olmayan borçlardan da sorumlu olacağı yönünde, bkz Antalya (n 2) 200; Baygın (n 2) 122; Akça (n 2) 98.

mirasbırakandan almış oldukları karşılığın malvarlıklarında yarattığı ve mirasın açılması anında halen mevcut zenginleşmeleri ile sınırlamıştır³³. Bu sınırlama dikkate alındığında, kanun koyucunun TMK m 530 ile alacaklılara sağladığı korumanın mutlak olmadığı söylenebilir³⁴. Çünkü karşılığın mirasın açılmasından önceki beş yıldan daha eski bir tarihte alınmış olması veya mirasın açılmasından önceki beş yıl içinde alınmış bir karşılık olsa bile, mirasın açılması anında malvarlıklarında bu karşılığın alınmasına dayalı bir zenginleşmenin artık mevcut olmaması halinde, ivazlı feragat edenin ve mirasçılarının tereke borçlarından sorumlulukları söz konusu olmaz.

Görüldüğü üzere, düzenlemede aranan şartların gerçekleşmesi halinde TMK m 530'un tereke alacaklılarına tanıdığı hak, ivazlı feragat edenin ve mirasçılarının feragat mukabili aldıkları karşılığın mirasın açılması anında malvarlıklarında yarattığı zenginleşmeyi talep etmekten ibarettir³⁵. Alacaklılara, feragat sözleşmesi karşılığında ivaz olarak örneğin bir taşınmaz verilmişse, bu taşınmaza ilişkin olarak tapu iptali ve tescil davası açma gibi aynı hakka ilişkin bir talepte bulunma veya feragat sözleşmesinin iptalini sağlama gibi bir hak tanınmış değildir³⁶. Bu nedenle feragat karşılığı verilen ivazın niteliği ne olursa olsun, tereke alacaklıları ancak kendilerine bir miktar paranın ödenmesini talep edebilir³⁷. Tereke alacaklılarının feragat sözleşmesinin iptaliyle feragat edenin mirasçılık sıfatını kazanmasını sağlaması da söz konusu olmadığı için, TMK m 530'un aradığı şartlar gerçekleşse de, feragat edenin veya mirasçılarının tereke borçlarından tüm kişisel malvarlıklarıyla sorumluluğu gündeme gelmez.

Düzenlemede aranan şartların gerçekleşmesi halinde sorumluluğun kapsamının, ölümünden önceki beş yıl içinde mirasbırakandan alınmış olan karşılığın, mirasın açılması anında mevcut zenginleşme ile sınırlı olmasından, yasa koyucunun feragat edenin ve mirasçılarının sorumluluğunu sebepsiz zenginleşme hükümlerine tabi tuttuğu anlaşılmaktadır³⁸. Ancak TMK m 530 bakımından sebepsiz zenginleşme

³³ TMK m 530'a karşılık gelen mülga Medeni Kanun m 477'de "*elyevm yedlerinde bulunan miktar nispetinde*" ifadesine yer verilmekteydi. Elyevm kelimesi, bugün, bugünkü günde, hâlâ gibi anlamlara geldiği için, mirasın açılması anının mi, talebin yöneltildiği anın mı kastedildiği konusunda tereddüt yaratabilecek nitelikteydi. Nitekim mülga Medeni Kanun'un yürürlükte olduğu dönemde, İsviçre Medeni Kanunu m 497'de mirasın açıldığı anda denildiği halde, bizim hukukumuzdaki hüküm farklılığı nedeniyle feragat edenin takibe uğradığı anda elinde kalanlarla sorumlu olduğu (bkz Baygın (n 2) 125; Bıçakçı (n 2) 66), feragat edenin sorumluluğunun sınırı ve şartları sebepsiz zenginleşme kurallarına göre çözümleneceği için, bizim hukukumuzdaki düzenlemenin daha yerinde olduğu yönünde bir görüş bulunmaktaydı (Bkz Bıçakçı (n 2) 66). Diğer yandan, mülga Medeni Kanun m 477'deki ifadeyi, İsviçre Medeni Kanunu m 497'ye uygun olarak anlayan ve sorumluluğun, mirasın açılması anındaki zenginleşmeye göre belirleneceğini kabul eden görüşün savunulduğu da görülmekteydi (Antalya (n 2) 201-202). TMK m 530'da "*mirasın açılması anındaki zenginleşmeleri*" ifadesine yer verilerek, hem hükmün ne şekilde anlaşılması gerektiği açıklığa kavuşmuş hem de mehz İsviçre Medeni Kanunu m 497'in Fransızca metninde yer alan "*lors de la dévolution*" ifadesiyle uyum sağlanmıştır.

³⁴ Eren ve Yücer Aktürk (n 2) 197.

³⁵ 11.11.1994 tarihli içtihadı birleştirme kararı dikkate alındığında, feragat karşılığında alınan ivazın talep tarihindeki değerinin esas alınmasının hakkaniyete uygun olacağı yönünde, bkz İnan, Ertaş ve Albaş (n 2) 293.

³⁶ Kılıçoğlu (n 2) 167; Dinçer (n 2) 59-60.

³⁷ Abbet (n 2) 298.

³⁸ Oğuzman (n 2) 167; Kılıçoğlu (n 2) 166; İmre ve Erman (n 2) 203; Antalya (n 2) 202.

hükümlerinin uygulanması, sadece sorumluluğun kapsamının belirlenmesi yönündendir. Diğer bir ifadeyle, burada TBK m 77'ye dayalı bir sebepsiz zenginleşme davası söz konusu değildir³⁹. Çünkü burada TBK m 77/2 anlamında geçerli olmayan veya sona ermiş nedenle gerçekleşen bir sebepsiz zenginleşme hali değil, zenginleşme için geçerli sebep olan ve TMK m 530'un şartlarının gerçekleşmesi sonrasında da geçerliliğini koruyan mirastan feragat sözleşmesi gereği alınanların, yasal düzenleme gereği iade edilmesi söz konusudur. Bu nedenle, örneğin, tereke alacaklılarının TMK m 530'a dayalı taleplerinin, TBK m 82'de düzenlenen sebepsiz zenginleşmeye ilişkin zamanaşımı sürelerine tabi olmadığı kabul edilmelidir⁴⁰.

TMK m 530'da sorumluluğun kapsamı, alınan ivaza dayalı olarak gerçekleşen ve mirastan açılması anında halen varlığını sürdüren zenginleşme ile sınırlandırıldığı için, feragat edenden ve mirasçılardan, aldıkları ivazdan veya hasılatından⁴¹ mirastan açıldığı sırada ellerinde kalan miktarla sınırlı olarak talepte bulunulabilir⁴². Feragat karşılığı alınan ivazın harcanmış ve tüketilmiş olan kısmı bakımından ise talepte bulunulamaz⁴³. Bununla birlikte, sorumluluğun kapsamı, mirastan açılması anındaki zenginleşme dikkate alınarak belirlendiği için, mirastan açılmasından sonra ancak talebin yöneltilmesinden önce ivaz olarak verilen şeyin değer kaybetmesi, örneğin feragat karşılığı verilen aracın mirasbırakanın ölümü sonrasında kazaya karışması, feragat edenin ve mirasçılarının sorumluluğunda bir azalmaya sebep olmaz⁴⁴.

İvazlı feragat edenin ve mirasçılarının iyiniyetli olması durumunda iade borcunun kapsamı belirlenirken yukarıdaki esasların uygulanacağına şüphe yoktur. Aksi iddia eden tarafından ispatlanmadıkça da, asıl olan iyiniyetin varlığıdır (TMK m 3). Diğer yandan, düzenlemede bu noktada bir ayrıma gidilmiş olmamakla birlikte, ivazlı feragat eden veya mirasçılarının kötüniyetli olması, yani ivaz olarak yapılan kazandırmayı iyiniyetli olmaksızın elden çıkarmışlarsa veya elden çıkarırken ileride geri vermek zorunda kalabileceklerini hesaba katmaları gerekiyorsa⁴⁵ (TBK m

³⁹ Mirasbırakanın hakkını dava yoluyla talep etmesi gerektiği, bu davanın bir tür sebepsiz zenginleşme davası (une action subsidiaire en enrichissement / die subsidiaire Berichtigungsklage) olduğu yönünde, bkz Tuor (n 2) 340; Antalya (n 2) 198; Baygın (n 2) 125.

⁴⁰ Eren ve Yücer Aktürk (n 2) 198. Tereke alacaklılarının talep hakkını sebepsiz zenginleşmeye ilişkin zamanaşımı süresi içinde ileri sürmesi gerektiği yönünde farklı görüş için, bkz Antalya (n 2) 204; Baygın (n 2) 127; Çabri (n 2) 534-535.

⁴¹ Mülga Medeni Kanun m 477'de yer alan "hasılat" kelimesine TMK m 530'da yer verilmemiş olmasının ifadenin sadeleştirilmesi bakımından yerinde olduğu, zira bu kelimenin madde metninden çıkarılmasının sorumluluğun kapsamının belirlenmesinde bir farklılık yaramayacağı, alınan ivazın getirdiği hasılatın zenginleşme tutarının belirlenmesinde zaten dikkate alınacağı yönünde, bkz Baygın (n 2) 126.

⁴² Kocayusufoğlu (n 2) 305; Öğuzman (n 2) 167; Antalya (n 2) 203; Bıçakçı (n 2) 67; Akça (n 2) 100; Abbet (n 2) 297.

⁴³ İmre ve Erman (n 2) 203; Ayan (n 2) 173; Baygın (n 2) 125; Bıçakçı (n 2) 67; Abbet (n 2) 297.

⁴⁴ Baygın (n 2) 125; Çabri (n 2) 534.

⁴⁵ Feragat edenin feragat sözleşmesi ile mirasbırakanın alacaklılarının haklarını ihlal ettiğini bilmiyorsa veya bilebilecek durumda değilse iyiniyetli, örneğin mirasbırakanın sırf alacaklılarını zarara uğratmak için kendisi ile feragat sözleşmesi yaptığını biliyor veya bilmesi gerekiyorsa kötüniyetli olduğu, feragat edenin kötüniyetinin sözleşmenin yapılmasından sonra da ortaya çıkabileceği, örneğin mirasçılarının feragat edenini bu konuda uyarılmış olabileceği, kötüniyetin sonradan iyiniyete dönüşmesinin de mümkün olduğu, örneğin mirasbırakanın malvarlığının feragat sözleşmesi yapıldıktan sonra artması ve feragat edenin bu artış nedeniyle alacaklıların haklarını elde edebilecekleri düşüncesine sahip olması halinde kötüniyetin ortadan kalkmış olacağı yönünde, bkz Bıçakçı (n 2) 267-68.

79/2), farklı bir sonuca ulaşmak daha adil olabilir⁴⁶. Nitekim doktrinde, feragat eden ve mirasçıları iyiniyetli ise ellerinde bulunanlarla sorumlu olacakları, ancak ivaz olarak aldıklarını elden çıkarmada kötü niyetli iseler, elden çıkardıkları malların gerçek değeriyle sorumlu olacakları belirtilmektedir⁴⁷. Gerçekten de, ivazlı feragat edenin ya da mirasçılarının kötünüyetli olması, yani gelecekte terekenin borçları karşılamakta yetersiz kalabileceğini ve kendilerinden TMK m 530 kapsamında talepte bulunulup aldıkları ivazı iade edebileceklerini biliyor ya da bilebilecek durumda olmaları halinde, iade borcunun kapsamının kötünüyetli sebepsiz zenginleşenin iade borcuna ilişkin TBK m 79/2'ye göre belirlenmesi adil olur. Bu durumda tereke alacaklıları, sadece mirasın açılması anındaki mevcut zenginleşmeyi değil, feragat karşılığı verilen ivazın tamamının, hatta elde edilmesi ihmal edilen semerelerin verilmesini talep edebilmelidir.

Feragat eden ve mirasçılarının feragat karşılığında verilen ivazı başka bir şey ile değiştirmiş olmaları halinde ise, bu yolla elde ettikleri ikame değerle sorumlu olurlar⁴⁸. Örneğin, ivaz olarak verilen şeyin satılması veya kamulaştırılması nedeniyle ödenen bedel, yok olması ya da hasara uğratılması nedeniyle üçüncü kişi tarafından ödenen tazminat veya sigorta bedeli, ivazın yerini alan ikame değerlerdir⁴⁹.

Doktrinde, feragat edenin ve mirasçılarının tereke borçlarından TMK m 530'a dayalı sorumluluğunun diğer mirasçılarla birlikte müteselsil, ancak TMK m 530'da çizilen çerçeveye sınırlı olduğu belirtilmektedir⁵⁰. Bu durumda, yukarıda ifade edildiği üzere, mirasbırakanın mirasçılarının sadece borçları ödeyemiyor olması halinde değil, kendilerinden talepte bulunulmasına rağmen ödemiyor olmaları halinde de TMK m 530'un uygulanabileceği kabul edilirse, tereke alacaklıları alacaklarının tamamı için tek bir takip başlatarak, bu takibi hem mirasbırakanın mirasçılarına hem de feragat eden ve mirasçılarına yöneltecek, mirasbırakanın mirasçılarının ödeme yapmaması halinde, TMK m 530'a dayalı sorumlulukla sınırlı olarak feragat edene ve mirasçılarına başvurabileceklerdir.

TMK m 530'da feragat edenin ve mirasçılarının ivaz olarak aldıkları şey için yaptıkları giderleri talep hakkı konusunda bir açıklık bulunmamaktadır. Bununla

⁴⁶ TMK m 530'da mirasçılar açısından iyiniyetli veya kötünüyetli ayrımının yapılmadığı, kötünüyetli mirasçıların da aldıkları ivazın tamamıyla değil, mirasın geçişi anındaki zenginleşmeleriyle sınırlı olarak sorumlu oldukları, düzenlemede mirasçıların kötünüyetli olmasına farklı sonuç bağlanmamasının sebebinin, mirastan feragatin yapıldığı zamanda bazı hususların öngörülemezlik olmasından kaynaklanmış olabileceği, zira mirastan feragat edenin, mirasbırakanın ölümünde terekenin değerinin azalıp azalmayacağını, diğer mirasçıların mirasçı olup olamayacağını ve kendi miras payının artıp artmayacağını öngöremeyeceği, dolayısıyla mirastan feragatin mirasbırakanın alacaklılarına zarar vermek amacıyla yapıldığının tespit edilemeyeceği yönünde farklı görüş için, bkz Akça (n 2) 99-100.

⁴⁷ Bıçakcı (n 2) 67-68; Özkan (n 2) 2947.

⁴⁸ Antalya (n 2) 202; Çabri (n 2) 534; Baygın (n 2) 126; Özkan (n 2) 2947.

⁴⁹ Baygın (n 2) 126; Antalya (n 2) 202.

⁵⁰ Kılıçoğlu (n 2) 167; Çabri (n 2) 534; İMK m 497'ye (TMK m 530) dayalı olarak talepte bulunulabilecek birden fazla ivazlı feragat eden olması halinde, bunlar arasında kısmi teselsül bulunduğu, tereke alacaklılarının feragat edenlerin herhangi birinden, kendi sorumluluk sınırı içinde kalmak kaydıyla talepte bulunabileceği yönünde, bkz Abbet (n 2) 297.

birlikte, mademki sorumluluğun kapsamının belirlenmesi bakımından sebepsiz zenginleşme hükümleri uygulama alanı buluyor, kapsamın belirlenmesinde giderlerin talep edilmesine ilişkin sebepsiz zenginleşme hükümleri de dikkate alınmalıdır. Böylelikle feragat eden ve mirasçuları, feragatin ivazı olarak verilen şey için yaptıkları giderleri, iyiniyetli veya kötünüyetli olmaları da gözetilerek TBK m 80 kapsamında isteyebilirler.

Tereke alacaklılarının TMK m 530'a dayalı olarak ivazlı feragat edene ve mirasçılara yöneltecekleri talebin tabi olduğu zamanaşımı süresi bakımından doktrinde çeşitli görüşlerin ileri sürüldüğü görülmektedir. Bu noktada ilk akla gelen ihtimaller, sebepsiz zenginleşmeye ilişkin zamanaşımı süresinin, alacağın kendi zamanaşımı süresinin veya mirasın açılmasından itibaren 10 yıllık genel zamanaşımı süresinin uygulanmasıdır. Nitekim bazı yazarlar, burada söz konusu olanın bir sebepsiz zenginleşme davası olduğu düşüncesinden hareketle olsa gerek, tereke alacaklılarının taleplerini sebepsiz zenginleşmeye ilişkin zamanaşımı süreleri içinde ileri sürmeleri gerektiğini kabul etmektedir⁵¹. İsviçre doktrinindeki baskın görüş ve Federal Mahkeme'nin uygulaması ise, TMK m 530'a dayalı olarak ivazlı feragat edene veya mirasçılara karşı sahip olunan alacak hakkının, asıl alacağın kendi zamanaşımı süresine tabi olduğu yönündedir⁵². Diğer bir ifadeyle, alacak hakkı mirasbırakana ve mirasçılara karşı ileri sürülürken hangi zamanaşımı süresine tabi ise, TMK m 530 kapsamında ivazlı feragat edene veya mirasçılara karşı da aynı zamanaşımı süresine tabi olmalıdır.

TMK m 530'a dayalı talepler bakımından asıl alacağın zamanaşımı süresinin dikkate alınması yönündeki ikinci görüşe üstünlük tanınmalıdır. Öncelikle, yukarıda da açıklandığı üzere, TMK m 530'daki "*mirasın açılması anındaki zenginleşmeleri tutarında*" ifadesinden yola çıkarak, bu maddeye dayalı olarak açılan davaların sebepsiz zenginleşme davası olduğu söylenememelidir⁵³. Zira ivazlı feragat edenin veya mirasçılarının TMK m 530'a göre sorumluluğunun şartlarının gerçekleşmesi, geçerli feragat sözleşmesinin geçersiz hale gelmesi sonucunu doğurmamaktadır. Dolayısıyla bu durumda dahi, ivazlı feragat edenin ve mirasçılarının zenginleşmesi, geçerli bir sebebe dayanmayı sürdürmektedir. Ancak TMK m 530'un şartlarının gerçekleşmesi, tereke alacaklılarına, bu şartların gerçekleşmesi sonrasında da geçerliliğini koruyan feragat sözleşmesi kapsamında alınmış olan ivazın, TMK m 530 gereği ve burada belirtilenle sınırlı olarak kendilerine verilmesini talep hakkı sağlamaktadır. Böylelikle, TMK m 530'a dayalı sorumluluğun şartlarının

⁵¹ Antalya (n 2) 204; Baygın (n 2) 127; Çabri (n 2) 534-535; Zenginleşmenin kapsamının sebepsiz zenginleşmeye ilişkin hükümlere göre tespit edilip, sorumluluğun süresi bakımından farklı hükümlerin uygulanmasının tutarlı olmayacağı, bu nedenle sebepsiz zenginleşmeye ilişkin zamanaşımının uygulanması gerektiği yönünde, bkz Akça (n 2) 103.

⁵² Abbet (n 2) 298 ve aynı sayfa dn 18'de atıfta bulunulan diğer yazarlar.

⁵³ Tereke alacaklılarının hakkını dava yoluyla talep etmesi gerektiği, bu davanın bir tür sebepsiz zenginleşme davası (une action subsidiaire en enrichissement / die subsidiaire Berichtigungsklage) olduğu yönünde aksi görüş için, bkz Tuor (n 2) 340; Antalya (n 2) 198; Baygın (n 2) 125.

gerçekleşmesi ne ivazlı feragat edenin ve mirasçılarının zenginleşmesini sebepsiz hale getirmekte ne de TMK m 530'a dayalı, asıl alacaktan bağımsız yeni bir alacak hakkının doğmasını sağlamaktadır. Bu nedenle, TMK m 530'daki "*mirasın açılması anındaki zenginleşmeleri tutarında*" ifadesinin, sadece ivazlı feragat eden ve mirasçılarının tereke alacaklılarına karşı sorumluluğunun kapsamının belirlenmesi yönüyle uygulanacağı, bu kişilere karşı yöneltilen talebi sebepsiz zenginleşmeye dayalı bir talep haline getirmeyeceği kabul edilmelidir. Kaldı ki aksi çözümün kabulü, tereke alacaklılarının mirasçılara yöneltecekleri talebin asıl alacağın zamanaşımı süresine tabi olması, TMK m 530'a dayalı olarak ivazlı feragat edene veya mirasçılara yöneltecekleri talebin ise sebepsiz zenginleşme zamanaşımına tabi olması gibi bir sonucun ortaya çıkmasına sebep olacaktır ki, bu sonucun feragat eden ve mirasçılarının TMK m 530'dan doğan sorumluluğunun ikincil olma karakteriyle bağdaşmayacağı açıktır. Zira bu görüşün kabul edilmesi halinde, örneğin, tereke alacaklılarının alacaklarının mirasçılar bakımından zamanaşımına uğraması, ivazlı feragat eden ve mirasçılar bakımından ise zamanaşımına uğramaması gibi bir durumla karşılaşılabılır. Sonuç olarak, tereke alacaklılarının alacaklarını TMK m 530'a göre ivazlı feragat edenden veya mirasçılardan talep etmesinin, asıl alacağın zamanaşımı süresine tabi olduğu, hem mirasbırakanın mirasçılarını hem de feragat eden ve mirasçılarını için aynı zamanaşımı süresinin geçerli olduğu kabul edilmelidir.

Sonuç

Mirastan feragat sözleşmesi, mirasbırakan ile muhtemel mirasçısı arasında yapılan ve muhtemel mirasçının miras hakkından kısmen ya da tamamen vazgeçmesini konu edinen sözleşmedir. Mirastan feragat sözleşmesi yaparak miras hakkından vazgeçen tarafın, vazgeçmesi karşılığında bir ivaz almış olması halinde, taraflar arasında mirastan ivazlı feragat sözleşmesi kurulur. Mirasbırakan bu sözleşmeyle adeta feragat edenin miras payını satın almış olmaktadır. Zira ivazlı feragat sözleşmesi, feragat eden lehine olan sonuçlarını, sözleşmenin kurulmasıyla birlikte doğurur. Böylelikle feragat eden kişi, sözleşme kurulurken sağlararası bir işlemle feragatinin ivazı olan karşılığa kavuşur veya kendisine borçlanılan bu karşılığın alacaklısı haline gelir.

Mirastan ivazlı feragat sözleşmesinin, mirasbırakan hayattayken muhtemel mirasçısının miras hakkının tasfiyesini sağlaması gibi olumlu yönleri bulunmaktadır. Ancak ivazlı feragat sözleşmeleri, mirasın açılması anında tereke borçlarının terekeden karşılanamıyor olması halinde alacaklıların zarara uğramasına sebep olabilir. Çünkü ivazlı feragat sözleşmesi yapılmıyaydı, verilen ivaz muhtemelen terekede kalacak ve tereke borçlarının ödenmesinde kullanılacaktır. Oysa ivazlı feragat sözleşmesinin yapılması, hem feragat edenin tereke borçlarından sorumluluğunu ortadan kaldırmakta hem de borçlarını karşılayamaz durumdaki terekeden menfaat elde etmesini sağlamaktadır.

İşte TMK m 530 düzenlemesinin amacı, tereke alacaklılarının zararına olan bu durumu ortadan kaldırmaktır. Hükme göre, mirasın açılması anında tereke borçları terekeden karşılanamıyor ve borçlar mirasçılar tarafından da ödenmiyorsa, feragat eden ve mirasçuları, tereke alacaklılarına karşı, feragat karşılığında mirasbırakanın ölümünden önceki beş yıl içinde almış oldukları değerden, mirasın açılması anındaki zenginleşmeleri tutarında sorumludur.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, TMK m 530'un uygulama alanı bulabilmesi için, miras hakkının tamamına ilişkin (tam feragat) bir ivazlı feragat sözleşmesi yapılmış olmalıdır. Feragat sözleşmesinin hüküm doğurması veya feragatin kısmi olması hallerinde, sözleşmeye taraf olan kişinin mirasçılık sıfatı ve dolayısıyla tereke borçlarından diğer mirasçılarla birlikte müteselsil sorumluluğu devam edeceği için, TMK m 530'a dayalı bir talepte bulunmaya gerek yoktur.

Diğer yandan, TMK m 530'un uygulama alanı bulabilmesi için, mirastan ivazlı feragat sözleşmesinin mirasbırakanın alacaklılarını zarara uğratmak amacıyla kötüniyetli olarak yapılmış olması şartı aranmamalıdır. Çünkü düzenlemenin amacı, mirastan feragat sözleşmesi yapılmasının, isteyerek ya da istemeden, alacaklıların zararına sonuç doğurmasını engellemektir.

TMK m 530'un kendine özgü uygulanma koşulları ise üç başlık altında toplanabilir.

Bunlardan ilki, mirasın açılması anında terekenin, borçları karşılayamıyor olmasıdır. Bu durum çoğu zaman, terekenin pasiflerinin aktiflerinden fazla olması nedeniyle ortaya çıkar. Bununla birlikte, tereke aktifleri pasiflerinden fazla olmasına rağmen, herhangi bir sebeple borçların terekeden karşılanamaması (terekenin ifa güçsüzlüğü içinde olması) halinde de şartın gerçekleştiğini kabul etmek, düzenlemenin amacına uygun olur.

Hükmün uygulanmasının ikinci koşulu, terekeden karşılanamayan borçların, mirasçılar tarafından da ödenmiyor olmasıdır. Tereke alacaklıları, alacaklarının yasal veya atanmış mirasçılar, hatta herhangi bir üçüncü kişi tarafından ödeniyor olması halinde, feragat edene başvuramaz. Doktrinde tartışmalı olmakla birlikte, borçların mirasçılar tarafından ödenmediğinin söylenebilmesi için, kendilerinden talepte bulunulmasına rağmen ödemiyecek olmaları yeterli kabul edilmelidir. Bu nedenle, mirasçılara karşı bir icra takibi başlatılması ve bu takibin sonuçsuz kalması aranmamalıdır.

Hükmün uygulanmasının son koşulu ise, mirastan ivazlı feragat edene, mirasbırakanın ölümünden önceki beş yıl içinde feragat sözleşmesi gereği bir kazandırmada bulunulmuş olmasıdır. Bu kazandırma, taşınır, taşınmaz veya alacak devri, bir miktar para verilmesi, feragat edenin borçlarının ödenmesi gibi yollarla yapılmış olabilir. Beş yıllık sürenin belirlenmesinde, feragat sözleşmesinin kurulduğu tarih değil, ivazın feragat edene fiilen verildiği gün dikkate alınır.

Bu şartların gerçekleşmiş olması halinde, öncelikle feragat eden kişinin, onun hayatta olmaması halinde ise mirasçılarının tereke alacaklılarına karşı sorumluluğu doğar. Ancak bu sorumluluk iki yönden sınırlanmış bir sorumluluktur.

Öncelikle, tereke alacaklıları, alacaklarının terekeden ve diğer mirasçılardan karşılanmayan kısmı için talepte bulunma hakkına sahiptir. Zira alacağın terekeden veya mirasçılardan karşılanan kısmı bakımından, ortada ifası talep edilebilecek bir alacak kalmamış demektir.

Asıl önemli sınırlama ise, TMK m 530'da, feragat edenin ve mirasçılarının tereke alacaklılarına karşı sorumluluğunun, feragat için mirasbırakanın ölümünden önceki beş yıl içinde mirasbırakandan almış oldukları karşılığın malvarlıklarında yarattığı ve mirasın açılması anında halen mevcut zenginleşmeleri ile sınırlanmış olmasıdır. Böylece TMK m 530 ile alacaklılara sağlanan korumanın mutlak olmadığı anlaşılmaktadır. Mirasın açılmasından önceki beş yıl içinde alınmış bir karşılık olsa bile, mirasın açılması anında malvarlıklarında bu karşılığın alınmasına dayalı bir zenginleşmenin artık mevcut olmaması halinde, ivazlı feragat edenin ve mirasçılarının tereke borçlarından sorumluluğu söz konusu olmayacaktır.

Mirasbırakanın ölümünden önceki beş yıl içinde alınmış olan karşılığın mirasın açılması anında malvarlığında zenginlik yaratıp yaratmadığı ve yaratıyorsa miktarı, sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre tespit edilir. Bu şekilde tespit edilen zenginleşme miktarı, ivazlı feragat edenin ve mirasçılarının tereke alacaklılarına karşı sorumluluğunun üst sınırını oluşturur. Ancak sebepsiz zenginleşme hükümlerinin uygulanması, sadece sorumluluğun kapsamının belirlenmesi bakımındandır. Burada söz konusu olan bir sebepsiz zenginleşme davası değildir. Geçerli bir mirastan feragat sözleşmesi kapsamında alınanların, TMK m 530 gereği iadesi söz konusudur.

TMK m 530'da açıkça ifade edilmiş olmamakla birlikte, ivazlı feragat eden veya mirasçılarının kötüniyetli olması halinde, iade borcunun kapsamının kötüniyetli sebepsiz zenginleşenin iade borcuna ilişkin TBK m 79/2'ye göre belirlenmesi adil olur. Bu durumda tereke alacaklıları, sadece mirasın açılması anındaki mevcut zenginleşmeyi değil, feragat karşılığı verilen ivazın tamamının, hatta elde edilmesi ihmal edilen semerelerin verilmesini talep edebilmelidir.

Tereke alacaklılarının TMK m 530'a dayalı olarak ivazlı feragat edene ve mirasçılarına yöneltecekleri talebin tabi olduğu zamanaşımı süresi bakımından doktrinde çeşitli görüşler ileri sürülmektedir. Kanımca, tereke alacaklılarının alacaklarını TMK m 530'a göre ivazlı feragat edenden veya mirasçılardan talep etmesinin, asıl alacağın zamanaşımı süresine tabi olduğu kabul edilmelidir. Böylelikle, hem mirasbırakanın mirasçıları hem de feragat eden ve mirasçıları için aynı zamanaşımı süresi geçerli olur.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Bibliyografya/Bibliography

- Abbet S, *Commentaire romand, Pichonnaz - Foëx - Piotet (Éditeurs), Code civil II Art. 457 - 977 CC - Art. 1 - 61 Tit. fin. CC* (Helbing Lichtenhahn, Bâle 2016).
- Akça N, *İvazlı Miras Sözleşmeleri*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi (Ankara 2020).
- Antalya O G, *Mirastan Feragat Sözleşmesi* (Alkım 1999).
- Antalya G, *Miras Hukuku* (4. Baskı, Seçkin 2019).
- Ayan M, *Miras Hukuku* (10. Baskı, Adalet 2020).
- Aybay A, *Miras Hukuku Dersleri* (Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 2002).
- Baygın C, *Türk Miras Hukukunda Alacaklıların Korunması* (Seçkin 2005).
- Bıçakçı L, *Mirastan Feragat Sözleşmesi* (Vedat 1999).
- Çabri S, *Miras Hukuku Şerhi (TMK m. 495-574) Cilt-I* (2. Baskı, On İki Levha 2022).
- Diñçer S S, *Mirastan Feragat Sözleşmesi ve Hukuki Sonuçları*, Galatasaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi (İstanbul 2009).
- Dural M ve Öz T, *Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku* (18. Bası, Filiz, İstanbul 2022).
- Engin B İ, 'Zümrede Halefiyet İlkesi Işığında Mirastan Feragatin Altsoya Etkisi (TMK 528 III Kuralının Anlamı)', iç Saibe Oktay Özdemir, Azra Arkan Serim ve Atilla Alttop (edr), *Prof. Dr. Galip Sermet Akman'a Armağan* (Filiz 2020) 347-370.
- Eren F ve Yücer Aktürk İ, *Türk Miras Hukuku* (4. Baskı, Yetkin 2021).
- Gençcan Ö U, *Miras Hukuku* (3. Baskı, Yetkin 2016).
- Guinand J ve Stettler M, *Droit civil: Successions (art. 457-640 CC)* (Cinquième édition, Éditions Universitaires Fribourg 2003).
- Günay E, *Miras Hukukunda Mirasçılarının Sorumluluğu ve Alacaklıların Korunması* (Seçkin 2019).
- Hatemi H, *Miras Hukuku* (9. Baskı, XII Levha 2021).
- İmre Z ve Erman H, *Miras Hukuku* (13. Bası, Der, İstanbul 2017).
- İnan A N, Ertaş Ş ve Albaş H, *Türk Medeni Hukuku Miras Hukuku* (11. Bası, Seçkin 2022).
- İşgüzar H, Demir M ve Yılmaz S, *Miras Hukuku* (Yetkin 2019).
- Kılıçoğlu A, *Miras Hukuku* (10. Bası, Turhan 2019).
- Kocayusufpaşaoğlu N, *Miras Hukuku* (3. Bası, Filiz 1987).
- Oğuzman M K, *Miras Hukuku* (6. Bası, Filiz 1995).
- Özkan H, *Türk Medeni Yasası ve Uygulaması 5. Cilt Miras Hukuku* (Legal 2017).
- Öztan B, *Miras Hukuku* (11. Bası, Yetkin 2020).

- Özğür A İ, *Türk Medeni Kanunundan Önce ve Sonra Miras Hukuku Cilt 2* (4. Baskı, Seçkin 2016).
- Piotet P, *Traité de droit privé suisse Tome IV Droit successoral* (Éditions Universitaires Fribourg 1975).
- Piotet P, *Précis de droit successoral* (Deuxième édition, Stämpfli 1988).
- Sarı Fidan Ö, ‘Mirasçılık Sifatını Kaybedenlerin Miras Ortaklığı İle İlişkileri’, (2015) 19 (2) Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 149-164.
- Serozan R ve Engin B İ, *Miras Hukuku* (8. Baskı, Seçkin 2022).
- Şener E, ‘Miras Hukukunda Alacaklıların Korunması’, (1977) 3 (1) Yargıtay Dergisi 115-134.
- Tuor P, *Le code civil suisse* (Éditions polygraphiques, Zürich 1942).
- Yakuppur S, ‘Yargı Kararları Işığında Mirastan Feragat Sözleşmesine İlişkin Değerlendirmeler’, iç Tuğçe Tuzcuoğlu ve A. Hulki Cihan (edr), *Yargıtay Kararları Işığında Güncel Medeni Hukuk Problemleri Sempozyumu Bildirileri* (XII Levha 2019) 489-504.

Elektronik Kaynakça

Kazancı İçtihat Bilgi Bankası